

מתוך הקדמת המחבר: ועיניכם תראינה בנים בני כשתילי זתים סביב לשלחנם,
חכמים ונבונים, ובתים מלאים כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם

גליון

זרע שמשון המבואר

פרשת כי תשא

אותיות ו • ז

דרוש מתוך הספר המסוגל 'זרע שמשון' שחברו הגאון המקובל

האלוקי חסידא קדישא רבנו שמשון חיים ב"ר

נחמן מיכאל נחמני זלה"ה

מח"ס 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

שחי לפני כ-300 שנה בתקופת האור החיים' ומקום קברו לא נודע

והבטיח שהלומד בחידושויו וספריו יזכה לישועות בבני חיי ומזוני

נלב"ע ו' אלול תקל"ט

דרוש מנוקד ומבואר בתוספת ציונים והארות

יו"ל על ידי מוסדות זרע שמשון

שע"י האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון

הוצאת והפצת קונטרס
'זרע שמשון העבואר'

נתרם
לזכות והצלחת

דניאל אורי
בן רג'נה מלכה

שיראה הצלחה וברכה
בלי גבול ובלי עדה בעסקיו
בכל העולם
ויתקיים בו הפסוק
"ופרצת יעה וקדעה"
צפונה ונגבה

לשיתופיות של ברכה בכל עת
מוקד זרע שמשון

ארץ ישראל 02-80-80-500
ארה"ב 347-496-5657

יו"ל ע"י האיגוד העולמי
להפצת תורת
"זרע שמשון"

לקבלת הגליון נא לשלוח למייל:
zera277@gmail.com

ארה"ב

הרב מנחם בנימין פאשקס
ZERA SHIMSHON
C/O B PASKESZ 1645 48 ST
BROOKLYN NY 11204
347-496-5657
mbpaskesz@gmail.com

ארה"ק

הרב ישראל וילברברג
05271-66450

ניתן לשלוח תרומות והנצחות
לזכות ולע"נ ולקחת חלק בהוצאות
והפצת הגליונות והספרים.

ניתן להפקיד בבנק מרבנטיל (17) סניף 635
מספר החשבון 71713028 ע"ש זרע שמשון,
כמו כן ניתן לתרום בכרטיס אשראי

וזכות הצדיק ודבריו תורתו הקדושים וכן מכל
צדה וצוקתו, ויושפע על הלומדים ועל המטייעים
בני חיי ומוזני ועל טוב סלה
כהבטחתו
בהקדמת ספריו.

הודעה ובקשה!

השתדלנו להעניק בדבריו רבנו ולבארם כראוי עד הוכן שמשנת ידנו, אולם דבריו רבנו עמוקים מני ים ואין בכוונתנו כלל להתגדר ולומר שהשגנו את עומק דבריו ודעונו, ובראי לא לקבוע במה שנכתב שזה הפירוש המוחלט בדבריו, ולכן אנו פונים אל כל הלומדים וחי' שבאם תמצאו דברים שאינם כראוי ואינם עולים בקנה אחד עם דברי חז"ל או רבותינו הקדושים, בודאי לא על רבינו הקדוש וז"ע ויהיה תלונתכם בו אם עלינו, ובקשתנו שטוהה לסי מהלומדים אשר יכן וימצא פירושים ודרכים יותר ראויים בהבנת דברי רבינו, אלא מנסו שמיציאם לדינו כדרי שנוכל לתקנם ולשלכם במהירות הבאות, ובוה יהיה חלקו עמנו בזיכוי הדברים.

כמו כן נשמח לקבל הערות והארות לשיפורים מכל סוג שהוא לתועלת הלומדים, וכן באם תמצאו טעות ושגיאה מכל סוג שהוא, אנא תיידעו אותנו על כך ותבואו על הברכה.

פֶּרֶשֶׁת כִּי תִשָּׂא

ו

מאמרם ז"ל
מנין שכל מי
שמשימור את
השבת
כתקונה
מעלה עליו
הכתוב כאלו
שמר כל
השבתות
וכו' עד
שיחיו
המתים

שָׁמַר כָּל הַשַּׁבָּתוֹת מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא הָעוֹלָם עַד שִׁיחִיו הַמֵּתִים,
שֶׁנֶּאֱמַר 'וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל' וְכו',
עב"ל.

וְהוּא תִּימָא, דְּאִיךְ אֶפְשָׁר שְׂיִתְּנוּ לוֹ
שָׁכָר מִמָּה שֶׁלֹּא שָׁמַר. וְעוֹד,

מִדְרָשׁ יִלְקוּט (שמעוני פרשת תשא רמז
שצא), 'וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל'
אֵת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֵת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם'
וְכו' (שמות לא, טז), רַבִּי נֶתָן אוֹמֵר, מִנֵּין
אֵתָּה אוֹמֵר, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְשַׁמֵּר אֵת
הַשַּׁבָּת כְּתֻקְנָהּ, מַעֲלָה עָלָיו כְּאִלּוּ

זֶרַע שְׁמִשּׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

ו

הכנת צרכי השבת בערב שבת - תיקון לנשמות תתקע"ד דורות

קִיּוּמוֹ, כְּשִׁיחִיו הַמֵּתִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְשָׁמְרוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל' וְכו' אֵת הַשַּׁבָּת - בִּשְׂבִיל שֶׁמֶר
'אֵת הַשַּׁבָּת'¹, אִזִּי 'לַעֲשׂוֹת אֵת הַשַּׁבָּת
לְדֹרֹתָם בְּרִית עוֹלָם' - מַחֲשִׁיבִים לוֹ כִּאִלּוּ
עֲשֵׂה אֵת כָּל הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁבְּכָל הַדּוֹרוֹת
שֶׁבַעֲוֹלָם, מִתְחִילַת בְּרִיאָתוֹ וְעַד סוּפוֹ,
בְּזִמְנֵי תַּחֲיִית הַמֵּתִים, עב"ל.

וְהוּא תִּימָא - דְּבָרֵי הִילְקוּט נִרְאִים
כְּתוּמָהִים, דְּאִיךְ אֶפְשָׁר שְׂיִתְּנוּ לוֹ שָׁכָר
מִמָּה שֶׁלֹּא שָׁמַר - עַל הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁהָיוּ לִפְנֵי
שְׁנוּלָה, וְשִׁיחִיו לְאַחַר מִיתָתוֹ². וְעוֹד יֵשׁ

דקדוקים בדברי המדרש שהשומר שבת כתקונה
כשומר כל השבתות שבעולם

כְּתוּב בַּמִּדְרָשׁ יִלְקוּט (שמעוני פרשת תשא
רמז שצא³), עַל הַפְּסוּק (שמות לא, טז) 'וְשָׁמְרוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֵת הַשַּׁבָּת
לְדֹרֹתָם וְכו' בְּרִית עוֹלָם, רַבִּי נֶתָן אוֹמֵר,
מִנֵּין אֵתָּה אוֹמֵר, שֶׁכָּל מִי שֶׁמְשַׁמֵּר אֵת
הַשַּׁבָּת כְּתֻקְנָהּ - כֹּהֲלַכְתָּהּ⁴, שֶׁמַּעֲלָה עָלָיו
הַכְּתוּב, וְנִחְשָׁב לוֹ לַעֲנִין הַשָּׂכָר הָרְאוּי לוֹ,
כְּאִלּוּ שָׁמַר אֵת כָּל הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁהָיוּ מִיּוֹם
שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת הָעוֹלָם עַד סוּף

צִיּוּנִים וּמִקּוּרוֹת

הַפְּטָרָה) פִּירַשׁ, שֶׁדְּרָשׁוּ כֵּן מִמָּה שֶׁכְּתוּב 'וְשָׁמְרוּ' -
בּוֹא"ו הַחִיבוּר, שְׁבֵא לְרִבּוֹת אֵת כָּל הַשַּׁבָּתוֹת שֶׁעָבְרוּ
כְּבָר. וְרֹאה עוֹד בְּכָלִי יָקָר (שמות לא, יג) מִנֵּין דְּקָדַק
הִילְקוּט מִהַכְּתוּב לְדְרוֹשׁ כֵּן, וְעֵינַי שֶׁם בְּבִיאוֹר דְּבָרֵי
הִילְקוּט. ד. בּוֹרַע בְּרַךְ (בִּפְרָשְׁתָּנוּ מִהֲדוּרָא א'
ד"ה וּבְמִדְרָשׁ) עֲמַד בּוֹזָה, וּז"ל, וְהָא לְכַאוּרָה קֶשֶׁה,
לְמָה כֵּן. וְאֶפְשָׁר לֹאמַר, דְּלִהּוֹת שַׁבַּת מִשְׁלִים כָּל יְמֵי

א. לְשׁוֹן הִילְקוּט, רַבִּי נֶתָן אוֹמֵר, מִנֵּין אֵתָּה אוֹמֵר כָּל
מִי שֶׁמְשַׁמֵּר אֵת הַשַּׁבָּת כְּתֻקְנָהּ, מַעֲלִין עָלָיו כִּאִלּוּ
שֶׁמֶר כָּל שַׁבָּתוֹת מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹלָמוֹ
עַד שִׁיחִיו הַמֵּתִים, שֶׁנֶּאֱמַר 'וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת
הַשַּׁבָּת וְכו' . ב. כֵּךְ נִרְאֵה שֶׁהוּא פִּירוּשׁוֹ הַפְּשׁוּט
שֶׁל 'כְּתֻקְנָהּ'. אֲמַנָּם רִבִּינוּ בַּהֲמִשָּׁךְ דְּבָרֵינוּ, מִפְּרֵשׁ
בַּאֲפֹן אַחֵר. ג. בְּגִבּוּל בְּנִימִין (ח"א דְּרוֹשׁ ג וִילָךְ

מָהוּ 'פְּתִקוּנָה'. וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק בַּפֶּסוּק, שֶׁהוֹפְרוּ בּוֹ שְׁתֵּי פְעָמִים 'שִׁבְתָּ'. וּבְרָאשׁוֹן אָמַר, 'וַיִּשְׁמְרוּ' לְשׁוֹן שְׁמִירָה, וּבִשְׁנֵי 'לַעֲשׂוֹת' לְשׁוֹן עֲשִׂיהָ.

וְנֹדַע (שַׁעַר הַכוּוֹנוֹת לְהֶאָרִי" ו'ל בַּעֲנִין לִיל ו', חֶסֶד לֵאבְרָהִם מַעֲיֵן חֲמִישִׁי נֹהַר ו'), **כִּי בָעֶרֶב שִׁבְתָּ מִתְחִיל לְהַתְנוּצֵץ בְּאָדָם אִיזוֹ הָאָרֶה שֶׁל נִשְׁמָה יִתְרָה, וְכֵמוֹ שִׁכְתוֹב**

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבֹאָר

לְהַקְשׁוֹת עַל לְשׁוֹן הִילְקוּט, מָהוּ הַלְשׁוֹן 'שִׁמְשׁוֹן' אֶת הַשְּׁבֵת בְּתִקְוָנָה שֶׁנִּקְטָה, וְלִמָּה לֹא הָיָה דִּי שִׁיאֻמֵּר 'כָּל הַמְשֻׁמֵּר אֶת הַשְּׁבֵת'.

וְיֵשׁ לְתַרְץ, בְּהַקְדָּם מָה שֶׁנֹּדַע (שַׁעַר הַכוּוֹנוֹת עֲנִין לִיל ו', סָב, א. חֶסֶד לֵאבְרָהִם מַעֲיֵן חֲמִישִׁי נֹהַר ו'), **כִּי בָעֶרֶב שִׁבְתָּ מִתְחִיל לְהַתְנוּצֵץ - לְהֵאִיר בְּאָדָם, אִיזוֹ הָאָרֶה שֶׁל הַנִּשְׁמָה הַיִּתְרָה שֶׁבָּאָה אֵלָיו בַּשְּׁבֵת,** וְכֵמוֹ

וְעוֹד יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּלְשׁוֹן הַפֶּסוּק שֶׁהוּבָא בִּילְקוּט, שֶׁהוֹפְרוּ בּוֹ שְׁתֵּי פְעָמִים 'שִׁבְתָּ', וּבְרָאשׁוֹן - בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה אָמַר הַפֶּסוּק, 'וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבֵת' בְּלְשׁוֹן

צִיּוֹנִים וּמִקְוֹת

בַּעֲרֵב שֵׁבֶת, אַחֵר הַשְּׁעָה ה' מִן הַיּוֹם, שֶׁאֵין לוֹ חִיבוּט הַקֶּבֶר. לְפִי שִׁמְן הַשְּׁעָה ה', מִתְחִיל תּוֹסֵפוֹת קְדוּשַׁת שֵׁבֶת, וְיֵשׁ לוֹ דִּין, כֵּאלִיל נִקְבֵּר בַּשְּׁבֵת עֲצֻמוֹ. וְאֻמַּר לִי, כִּי זֶה סוּד ה' יִתְרָה שֶׁל 'יוֹם הַשִּׁשִּׁי', כִּי בְּכָל הַיָּמִים לֹא נִזְכֵּר בָּהֶם ה', כִּמוּ בְּיוֹם אֶחָד, לֹא אֻמַּר 'הָאֶחָד', וְכֵן בְּיוֹם ב' כו', אֲבָל כֵּאֵן נֶאֱמַר הו', לְרִמּוֹז כִּי ב'ה' שְׁעוֹת מִיּוֹם ו', תִּכְפַּח סִמָּךְ אֵלָיו וְיִכְוֹלוּ הַשִּׁמְשׁוֹן וְהָאָרֶץ כו', וְתִכְפַּח נִחְשָׁב כֵּאלִיל הוּא יוֹם שֵׁבֶת, וְלִכְךָ סִמָּךְ הו' וְיִכְוֹלוּ כו'. וּמוֹרֵי ז"ל הוֹדָה לְדַבְרֵיו, וְהִסְכִּים עֲלֵיהֶם, ע"כ. וְז"ל שַׁעַר הַגְּלוּלִים (לְמַהֲרָח"ו, הַקְדָּמָה כג), וְשִׁמְעָתִי מִמּוֹרֵי ז"ל, כִּי הַנִּקְבֵּר בַּעֲרֵב שֵׁבֶת אַחֵר חֲמֵשׁ שְׁעוֹת בְּיוֹם, וְשַׁעַר חֲמִישִׁית בְּכָלֵל, אֵינּוּ רּוֹאֵה חִיבוּט הַקֶּבֶר, כִּי קְדוּשַׁת הַשְּׁבֵת מִפְּרִידָה מִמֶּנּוּ הַקְּלִיפָה בְּלִי שׁוּם צַעַר שֶׁל חִיבוּט הַקֶּבֶר וכו'. וּבִשְׁמִיטָה מְקוּבָצָה (כְּתוּבוֹת קג, ב ד"ה סִימָן), כְּתֹב בְּשֵׁם רַש"י מִכְתִּי עַל דְּבָרֵי הַגְּמָרָא שֶׁהִמָּת בַּעֲרֵב שֵׁבֶת סִימָן יָפָה לוֹ, מִשּׁוֹם דְּבַעַת מִנוּחָה מֵת, וְקָא מַעֲיִל לְאַחֵר בְּמִנוּחָה, וְקָא מִינְצֵל מִחִיבוּט הַקֶּבֶר. זֶה לְשׁוֹן הַחֶסֶד לֵאבְרָהִם, אֲמַנִּים מִי שֶׁנִּקְבֵּר בְּיוֹם ו' אַחֵר ה' שְׁעוֹת אֵין רּוֹאֵה חִיבוּט הַקֶּבֶר, כִּי קְדוּשַׁת שֵׁבֶת מִפְּרִידָה מִמֶּנּוּ [אֵת הַקְּלִיפָה] בְּלִתי צַעַר. אֲכֵן לֹא הוּבָא בְּדַבְרֵיהֶם חִילּוּק בֵּין נִקְבֵּר בְּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לְנִקְבֵּר בַּחוּץ לְאָרֶץ. וְאֻדְרְבָה, בְּהִגָּתָה

הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהָיָה הַשְּׁבֵת הָיָא כְּנֻקְדָּה אֶל הַמִּרְכּוּז וְכִידוּעַ, וְנִמְצָא עַל יְדֵי שֵׁבֶת נִשְׁלַם כָּל יוֹם, עַד שֶׁכָּל אֶחָד הוּא בְּמִקּוֹם אֶחָד שָׁנָה, כִּימוֹ שֶׁל הַקֶּבֶר"ה שֶׁהוּא אֶחָד שָׁנָה, בְּאֻפֶּן דְּשִׁשִּׁת יָמִים הִלְלוּ הֵם שֵׁית אֶלְפֵי שָׁנִין, וְבוֹזָה נַעֲשֶׂה כֵּאלִיל שִׁימֵר הַשְּׁבֵתוֹת מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עַד תַּחֲיִית הַמֵּתִים, שֶׁהֵם שֵׁית אֶלְפָּא דְּהוּי עֲלֵמָא כו', ע"כ. וְז"ל הַפְּנִים יֹפֶת (וִיקָרָא יח, ה), הַעֲנִין הוּא, כִּי תַחֲלִיל בְּרִיאַת הָאָדָם הָיָה עַל מִנַּת שִׁישְׁמוֹר הַמִּצְוֹת וְיַחֲיָה עַד סוֹף הָעוֹלָם, שֶׁהוּא זֶמַן תַּחֲיִית הַמֵּתִים, וְהוּי לְכּוֹלֵץ בּוֹ כָּל הַנִּשְׁמּוֹת, וְכִשְׁחַטָּא וְנִגְזֹר עֲלָיו מִיתָה, נִתְחַלֵּק לְחֻלְקִים כְּדוּר אַחֵר דּוּר, לִכְךָ כִּשְׂאֻדָּם שׁוֹמֵר שֵׁבֶת בְּכָל יָמָיו, נִחְשָׁב לוֹ כֵּאלִיל הָיָה לְכּוֹל בְּאָדָם הָרִאשׁוֹן, וְהָיָה חַי עַד זֶמַן תַּחֲיָיָה. ה. נִרְאָה שְׁכוּנוֹת רַבִּינוּ הָיָה לְשֵׁנִי דְקְדוּקִים: א. לִמָּה כְּתוּב ב' פְּעָמִים שֵׁבֶת בַּפֶּסוּק, וְלִמָּה לֹא כְּתוּב בְּקִיצוֹר, 'וַיִּשְׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשְּׁבֵת לַעֲשׂוֹתָהּ' וְגו'. ב. לִמָּה שִׁינָה הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹנוֹ, שֶׁבְּתַחֲלִילָה נִקְטָה לְשׁוֹן שְׁמִירָה, וְלִבְסוֹף נִקְטָה לְשׁוֹן עֲשִׂיָּהּ. ו. רָאָה גַם בְּאֻר הַחַיִּים שֶׁעֲמַד עַל הַשִּׁינּוּי בְּלִשׁוֹן הַפֶּסוּק, וּבִיאֵר בְּכִמָּה אֻפְנִים. ז. וְז"ל שַׁעַר הַכוּוֹנוֹת (לְמַהֲרָח"ו, שֶׁם ד"ה זֶה הַחֲלִי), וּבְתַחֲלִילָה נִבְאֵר עֲנִין אֶחָד שֶׁאֻמַּר לִי מוֹרֵי [הָאָר"ז] ז"ל, שֶׁקִּיבֵל מֵאָדָם אֶחָד גְּדוֹל, שֶׁאֻמַּר שֶׁקִּבְּלָה הִיתָה בִּידוֹ מִרְבוּתִי, שֶׁכָּל מִי שֶׁנִּקְבֵּר

(בראשית א, לא) 'יום הששי', ה"א יתרה, חמש שעות של יום הששי, נצול לרמו, שמי שנקבר בארץ ישראל אחר מחבוט הקבר.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

כן, מי שנקבר בארץ ישראל אחר חמש שעות [ה"א] של יום הששי, נצול מחבוט הקבר - הדינים והיסורים שונים ומייסרים את נשמת האדם אחרי שנקבר^ט, לפי שנחשב כאילו נקבר בשבת עצמו.

שְׁתַּנּוּב במעשה בראשית (בראשית א, לא)^ט 'יום הששי', ואות ה"א של 'השישי' שהיא יתרה - מיותרת, שהיה לו לכתוב 'יום שישי', באה לרמוז, שמהשעה החמישית [ה"א] של היום השישי ואילך, כבר נחשב כאילו הוא יום השבת. ועל

ציונים ומקורות

עד מוצאי שבת קודש, ויש ל"א שעות עם השעה אחת שמוסיפים מחול על הקודש, כמבואר בזוהר ויקהל (שע"א), וסימן 'חסד א"ל כל היום'. ע"כ. ומבואר בדבריו, שהתנוצצות הנשמה יתירה היא מחצות, והיינו על ידי קריאת שמו"ת. ובוזב השלמים (להרב משה גלאנטי זצ"ל, פרשת כי תצא ד"ה עוד ראיתי) כתב, שאדם הראשון היה שכיר ביום הששי, והקב"ה פרע לו שכרו ביום הששי עצמו, שתוספת הנשמה באה מיום הששי מחצות. וענין הנשמה היתירה מבואר בביצה (טז, א) דאמר רבי שמעון בן לקיש, נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת, ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו, שנאמר (שמות לא, יז) 'שבת וינפש', כיון ששבת ווי אבדה נפש. והנה רש"י (שם ד"ה נשמה) פירש, שנשמה יתירה, היא רוחב לב למנוחה ולשמחה, ולהיות פתוח לרוחה ויאכל וישתה ואין נפשו קצה עליו. אמנם רבינו כאן מפרש כדעת הזוהר (ח"ב רד, א), שהנשמה יתירה הוא ענין רוחני, כלומר, שבשבת מוסיפים מן השמים לכל איש ישראל, תוספת נשמה רוחנית, מלבד הנשמה שיש לו בכל ימות השבוע. ט. לשון הפסוק, וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת פֶּלֶא אֲשֶׁר עָשָׂה וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר יוֹם הַשְּׁשִׁי. י. כמו שכתוב בשאר הימים 'יום אחד', 'יום שני' וכו', בלי ה"א. יא. במסכת שמחות (ספר חיבוט הקבר פ"א ה"ו) שנינו, שאלו תלמידיו את ר' אליעזר, כיצד דין הקבר, אמר להן, כיון שנפטר אדם מן העולם, בא מלאך המות וישב לו על קברו, ומכה אותו בידו, אומר לו, הגידה לי מה שמך, אומר לו, גלוי וידוע שמי לפני מי שאמר והיה העולם, שאני יודע מה שמי, באותה שעה מכניס רוחו ונשמתו

המר"ש וויטל ז"ל לספר הכוונות שם כתב, שנראה שהוא גם כן בחוץ לארץ. אולם בדברי רבנו להלן כתב מי שנקבר בארץ ישראל אחר חמש שעות וכו', ומבואר דהיינו דוקא להנקבר בארץ ישראל. וראה במסכת שמחות (ספר חיבוט הקבר פ"א, הו"ד בראשית חכמה שער היראה פי"ב) שז"ל, אבל אמרו חז"ל, הדר בארץ ישראל ומת בערב שבת קודם שקיעת החמה, ונקבר בשעת תקיעת שופר בערב שבת, אינו רואה דין הקבר. ובשו"ת שיח יצחק (להרב יצחק ווייס זצ"ל, סימן תסו) דדקדק, שהמשך לשון המסכת שמחות הוא 'ומה יעשה שינצל מדין קבר, יהיה אוהב צדקות ואוהב תוכחות, ואוהב גמ"ח ומכניס אורחים לתוך ביתו ויתפלל תפלתו בכוונה, אפילו מת בחוץ לארץ ומת בער"ש, אינו רואה דין קבר, ואף לא דיני גיהנום', ונראה שכדי שיזכה לזה בחוץ לארץ, צריך לזה עוד שאר דברים. ובשיירי ננסת הגדולה (הגהות טור יו"ד סימן שלט ס"ז) הביא שהרדב"י (שו"ת ח"א סימן קז) כתב, דאינו מציל מחיבוט הקבר אלא מי שמת סמוך לשבת ונקבר עם דמדומי חמה, אבל מי שמת בבקר ושהו אותו עד סמוך לשבת, אינו ניצול. עוד בענין תנאי אחר, דבעינן שיהא צדיק ובעל מצות, אבל מי שאין בו מדות אלו, אדרבא מכביד עליו העונש, דמעיינו בדיניה טובא. ח. כתב בספר עונג שבת (להרב אברהם ראובן כ"ץ זצ"ל, ערב שבת אות ד) בשם מקובלים וז"ל, יקרא האדם שמו"ת - ר"ת שנים מקרא ואחד תרגום, כיון שהוא קורא שמו"ת, נקרא אדם, כי על ידי קריאת שנים מקרא ואחד תרגום בא לו נשמה יתירה. ומבואר לידועי חן כי בערב שבת מחצות ואילך מתחיל להתנוצץ ניצוצי קדושת שבת

וְעוֹד, שָׁנָם הוּא יוֹם קָדוֹשׁ לְהֵכִין
עַצְמוֹ לְצָרְכֵי שִׁפְתָּה (שבת קיז, ב),
וְאַחֵר חֲצוֹת לְקֹדֶשׁ עַצְמוֹ לְתַקֵּן
מִלְבוּשָׁיו, פְּנֹדֶעַ (ראה פרי עץ חיים שער השבת
פ"ז-ח), וְלִצְאָתָה לְקִרְאָת שִׁפְתָּה בְּשִׁמְחָה
וּבְטוֹב לֵבָב.

הרי מבואר, שבערב שבת אחר
חצות הוא זמן תיקון הנשמות להצילן
מחיבוט הקבר, והתיקון הוא מפני
תחילת התנוצצות הנשמה יתירה בבני
האדם, בזמן זה, שעניינה הוא תחילת
התנוצצות קדושת השבת, ויש בכח
קדושת השבת להגן על נשמת האדם
מפני צער חיבוט הקבר, ולתקן הנשמה.

ערב שבת מקודש להכנה לשבת

וְעוֹד יֵשׁ לַהֲקִידִים, שְׁעָרֵב שִׁבְתָּה, נָם

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

הוא יום קדוש המיועד לְהֵכִין עַצְמוֹ
מִהַבּוֹקֵר לְסִפְקֵךְ אֶת צָרְכֵי הַשִּׁפְתָּה,
כַּמְּבוֹאֵר בַּגְּמָרָא (שבת קיז, ב)³. וְאַחֵר
חֲצוֹת שֶׁל עֶרֶב שִׁבְתָּה, הוּא הַזְמַן
הַמְּיוֹעַד לְקֹדֶשׁ הָאָדָם אֶת עַצְמוֹ, וְלְתַקֵּן
– לַהֲכִיֵּן אֶת מִלְבוּשָׁיו שֶׁל שִׁבְתָּה
וּלְלַבֵּשׁם⁴, פְּנֹדֶעַ (ראה פרי עץ חיים שער
השבת פ"ז-ח), וְסִמּוֹךְ לַכְּנִיסַת הַשִּׁבְתָּה
לִצְאָתָה לְקִרְאָת שִׁפְתָּה וּלְקַבְּלָהּ בְּשִׁמְחָה
וּבְטוֹב לֵבָב⁵.

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרֹת

הַנִּדְבָקָת בַּהֲנַפֵּשׁ, וְהִיא קֶשֶׁה וְחוֹזֶקָה עַד מְאוּד, לִכֵּן
צָרִיכָה לְהִיּוֹתָה נְדוּנָה בְּשָׂרָה עוֹנֵשִׁים קִשִּׁים וּמִרִים
בַּהֲכָאוֹת הַשְּׁלֵשָׁלוֹת עַד שִׁינְתֵּךְ כָּל הַזְוָהמָא מִמֶּנּוּ
וְאַחֵר כֵּךְ יֵשׁ כַּח בְּגִיחָנָם לְשֹׁאֵב אֶל תּוֹכָה כָּל הַזְוָהמָא
וְנַפֵּשׁ הָרִשָּׁע יוֹדֵדֵךְ וְאַחֵר כֵּךְ יִהְיֶה צִדִּיק בְּמַעֲשָׁיו עַל
כָּל פְּנִים בְּסוּף הַצִּיּוֹנִים. ע"כ. וְשָׂמָּה יֵשׁ לֹמֵר, שֶׁלִּכֵּן
הַנֶּקֶבֶר בַּעֲרֵב שִׁבְתָּה נִיצוֹל מִחִיבוֹט הַקֶּבֶר, שְׂאֵז יֵשׁ
תִּיקוֹן לְדוֹרוֹת הַלָּלוּ. וְעֵיין סֵפֶר חֲסִידִים (סִימָן לֵב)
וּבְמִדְרַשׁ תְּלִפּוֹת (עֵרֶךְ חִיבוֹט הַקֶּבֶר). וְרָאָה בְּשֵׁעַר
הַגְּלוּלִים (שֵׁעַר כֶּג), שֶׁהָאֵרִיךְ בַּעֲנִין חֲבוֹט הַקֶּבֶר.
יב. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, אִמֵּר רַב חֲסָדָא, לְעוֹלָם יִשְׁכֵּם אָדָם
[בַּבּוֹקֵר שֶׁל יוֹם שִׁשׁ] לְהוֹצֵאת שִׁבְתָּה [לְטִירוֹחַ וּלְהֵכִין
צוּרִיךְ שִׁבְתָּה], שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת טז, ה) 'וְהָיָה בְּיוֹם
הַשִּׁשִּׁי וְהִכְנִינוּ אֶת אֲשֶׁר יִבְאֹר', לְאַלְתֵּר. וְזֶה לְשׁוֹן
הַשּׁו"ע (או"ח סי' רנ ס"א), 'יִשְׁכֵּם בַּבּוֹקֵר בְּיוֹם שִׁשִּׁי,
לְהֵכִין צָרְכֵי שִׁבְתָּה. יג. אוֹלֵי הַתְּכוּיִן רַבִּינוּ
ב'לְקֹדֶשׁ עַצְמוֹ', בְּרִחִיצָה וּטְבִילָה לְכַבּוֹד שִׁבְתָּה. וְרָאָה
לִיקוּטֵי מַהְרִ"ח (סֵדֶר הַתְּנַהֲגוֹת עֶרֶב שִׁבְתָּה, ד"ה וְעֵיין
בְּסֵדֶר הַיּוֹם) בְּשֵׁם סֵפֶר כְּנָפֵי יוֹנָה, שֶׁהִטְבִּילָה תַּהִיָּה
אַחֵר חֲצוֹת הַיּוֹם. [אַנְמֵם שֶׁם הֵבִיא גַם בְּשֵׁם סִידוֹר ר'
שִׁבְתִּי, שֶׁזְמַן הַטְּבִילָה הוּא אַחֲרֵי שַׁעַת הַחֲמִישִׁית].
יד. רָאָה שִׁבְתָּה (קִיג, א), 'וּכְבֹּדְתוֹ מַעֲשֵׂת דְּרִכֵּיךְ'

בְּגוֹפּוֹ וּמַעֲמִידוֹ, וּמוֹשִׁיבּוֹ בְּדִין. וְעוֹד שְׁנִינוּ (שם
ה"ח), חִיבוֹט הַקֶּבֶר אֲפִילוֹ צִדִּיקִים גְּמוּרִים, וְאֲפִילוֹ
גְּמוּלֵי חֶלֶב, וְאֲפִילוֹ יוֹנְקֵי שְׂדִים, וְאֲפִילוֹ נְפִלִים בּו
נְדוּנִים. [וְאַנְמֵם נִרְאָה שִׁישׁ כְּמָה דְּרִגוֹת בְּצַעַר הַחִיבוֹט
הַקֶּבֶר, שֶׁבְּסִפְרָא מַעֲבֵר יְבוֹק (שְׁפָתֵי רִנּוֹת פֶּרֶק מֵב)
כָּתַב בְּשֵׁם גּוּרֵי הָאֲרָז, שֶׁהַצִּדִּיקִים וְהַתְּלִמִּידִים חֲכָמִים
שְׁעוֹשִׂים מַעֲשִׂים טוֹבִים בַּחֲיִיהֶם וְחוֹבְטִים עֲצָמָם עַל
דְּבָרֵי תוֹרָה וּמַעֲשִׂוֹת, מִתְּפַרְדֵּת מֵאֲלִיָּה הַקְּלִיפָה
מַעֲלִיהֶם עַל יְדֵי הַצַּעַר וְהִיסוּרִין שֶׁבָּלּוּ בַּחֲיִיהֶם, וְעַל
יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁמִּתְשֶׁת כְּחוֹ שֶׁל הָאָדָם. ע"ש. וּבְסִפְרָא
חֲרָדִים (מַצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה פ"ז) כָּתַב, מִיד אַחֲרֵי
שֶׁנֶּקֶבֶר הָרִשָּׁע, מַחֲזִיזִים נִשְׁמָתוֹ לְגוֹפּוֹ, וְשִׁנִּיחָה נְדוּנִין
יַחֲדֵי הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר, עַל יְדֵי מַלְאכֵי חֶלֶב בִּיסוּרִין
קִשִּׁים בַּחֲבִיבוֹט הַקֶּבֶר. וְעַמֻּק הַמֶּלֶךְ (שֵׁעַר תִּיקוּנֵי
הַתְּשׁוּבָה פ"ג) כָּתַב וּז"ל, כָּל הַנִּשְׁמוֹת הַלָּלוּ שֶׁל
הַתְּתַקֵּעַ דְּדוֹרוֹת אֵף עַל פִּי שֶׁהֵם רִשְׁעִים גְּמוּרִים, עַל
כָּל זֹאת הֵם נִשְׁמוֹת יְקִירוֹת וְנִיצוּצֵי קְדוּשָׁה בָּהֶם, אֲלָא
שֶׁהִרַע גְּבִירָה בָּהֶם כָּל כֵּךְ מֵאוֹתוֹ הָרַע שֶׁל עוֹלָם
הַתּוֹהוֹ, עַד שֶׁהַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיָּתָה בָּהֶם לֹא הָיָה בָּהֶם יְכוּלָת
לְהַרִים רֹאשׁ עַד שֶׁנִּידוּנָתָה בַּחֲבִיבוֹט הַקֶּבֶר מִלְשׁוֹן 'חֲבוֹט
חֲבוּטֵךְ' (יְרוּשָׁלַיִם יְבֻמוֹת יג, ב) כְּאִדָּם הַמִּנְעֵר טְלִיתוֹ.
וּמִפְּנֵי שְׂאֵין יְכוּלָתָה בַּחֲבִיבוֹט הַקֶּבֶר לְהַסִּיר הַזְוָהמָא

וּבְפֶרֶק ב' דְּחִגְיָנָה (יג, ב) תַנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן הַחֲסִיד אָמַר, **אֲשֶׁר קָמְטוּ וְלֹא עָת' (איוב כב, טז),** נִבְרָאוּ, עָמַד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

ראויה להנתן רק לאחר אלף דורות^ט, ואמנם לבסוף לא נבראו דורות אלו לפני מתן תורה, לפי שראה הקב"ה, שאין העולם יכול להתקיים בלא תורה, וגם לא היתה התורה ראויה להנתן לדורות אלו משום שהיו רשעים^ט, ולכן עמד וטרד את כל התתקע"ד דורות אלו ולא בראם אז, ונתן את התורה לסוף עשרים וששה דורות שהיו מאדם הראשון עד משה רבינו, ועמד הקדוש ברוך הוא

המצוות של ערב שבת - תיקון לתתקע"ד דורות

ובגמרא כפרק ב' דְּחִגְיָנָה (יג, ב)^ט תַנְיָא, רַבִּי שְׁמַעוֹן הַחֲסִיד אָמַר - על הפסוק (איוב כב, טז) "אֲשֶׁר קָמְטוּ וְלֹא עָת' - הדורות שנגזר עליהם להבראות, אך נכרתו מהעולם לפני זמנם, כלומר, שלבסוף לא נבראו אז. ואלו הן הדורות שלא נבראו בזמנם, אלו הן תתקע"ד [974] דורות, שְׁקָמְטוּ - שנגזר עליהם להבראות קדם שִׁנְבְּרָא הָעוֹלָם - מפני שהתורה היתה

ציונים ומקורות

לקראת חתן וכלה. ובמשנה ברורה (סק"י) כתב, בקצת מקומות נוהגין לצאת מבית הכנסת לעזרה ואומרים בואו ונצא וכו', ואנו נוהגין שמהפכין פניהם לצד מערב כשאומרים בואי בשלום וכו'. אמנם בשער הכוונות (ענין קבלת השבת דרוש א, סד, א) כתב, שכנראה [מדברי הגמרא], 'כי היו תוך העיר, והיו מתחברים לצאת לשדה, לקראת שבת אורח הנכבד'. טז. לשון הגמרא, 'אשר קמטו ולא עת נהר יוצק יסודם', תניא, אמר רבי שמעון החסיד, אלו תשע מאות ושבעים וארבע דורות שקומטו להיבראות קודם שנברא העולם ולא נבראו, עמד הקדוש ברוך הוא ושתלן בכל דור דור, והן הן עזי פנים שבידור. יז. לשון הפסוק, 'אֲשֶׁר קָמְטוּ וְלֹא עָת נָהָר יוֹצֵק יסודם'. יח. 'קומטו' הוא מלשון גזירה. ע"פ רש"י (ד"ה קומטו). יט. והיינו שאלו התתקע"ד דורות, יחד עם הכ"ו דורות שבאמת נבראו קודם מתן תורה, הן ביחד אלף דורות. כ. כן מבואר ברבינו בחי' (בראשית א, ג). והמהרש"א (ח"א נדרים לט, ב ד"ה תשובה) כתב וז"ל, ראה הקדוש ברוך הוא שרשעים הם, ולא תועיל להן התשובה, וקומטו בלא עת, כדאמרינן בחגיגה. וכתב האלשיך (שמות א, ז), הנה, מאז ראה הוא יתברך, כי

(ישעיהו נח, יג), 'וכברתו' שלא יהא מלבושך של שבת כמלבושך של חול. מלשון רבינו נראה, שמצוה ללבוש בגדי שבת בערב שבת מיד אחר חצות. וראה ברמ"א (או"ח סימן רסב ס"ג) שז"ל, וילביש עצמו בבגדי שבת מיד אחר שרחץ עצמו, וזהו כבוד השבת. ועל כן לא ירחץ לשבת אלא סמוך לערב, שילביש עצמו מיד. וצ"ע. ואולי כוונת רבינו, רק שיכין מלבושיו אחר חצות, כדי שיהיו מוכנים ויוכל ללבושם קודם חשיכה, וכמו שכתב בסדר היום (הנהגת והכנת יום הששי לכבוד השבת ד"ה ואחר שאל) וז"ל, ואם יש לו איזה מלאכה לעשות יגמור אותה קודם חצות, שאין לו לעשות מלאכה אחר חצות, שכבר נכנס קדושת שבת, וצריך להכין עצמו, במלבושיו ובענייני כולם, כדי שימצא הכל מוכן ומוזמן לקבל שבת מבעוד יום. טז. ראה שבת (קט, א), רבי חנינא מיעטף [היה מתעטף בבגדים חשובים] וקאי אפניא דמעלי שבתא [והיה נעמד בשעת כניסת השבת] אמר, בואו ונצא לקראת שבת המלכה. רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת [היה לובש את בבגדיו המיוחדים לשבת], ואמר, בואי כלה בואי כלה. וז"ל השו"ע (או"ח סימן רסב ס"ג), ילבש בגדיו הנאים, וישמח בביאת שבת, כיוצא לקראת המלך, וכיוצא

וַשְׁתַּלֵּן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הֵן הֵן עֲזִי פָּנִים
שְׁבִדּוֹר, עֵבֶל. וְכָתְבוּ הַמִּקְבָּלִים,
שֶׁהַמְצוּוֹת שְׁאָנוּ עוֹשִׂים בְּעֶרֶב שַׁבָּת
לְכָבוֹד הַשַּׁבָּת, הֵם תִּקּוֹן לְאֵלוֹ הַדּוֹרוֹת.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

בכל הדורות. ומביאים לדבריהם רמז,
שֶׁבֶן 'עֶרֶב' שֶׁבֶן 'ת', גִּמְטְרִיָּא תתקע"ד.^{כב}

ועל פי זה יש לומר, שְׁוָהוּ פֶּרוּשׁ
הַפְּתוּב - הַפְּסוּק וְשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
הַשַּׁבָּת לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדוֹרָתָם בְּרִית
עוֹלָם, כִּשְׁשִׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
הַשַּׁבָּת, דְּהִינוּ שִׁישְׁמְרוּ אֶת הָעֶרֶב שַׁבָּת,
שְׁבוּ הָאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי הוּא שׁוֹמְרֵי
וּמִמֶּתִין - וּמַצֵּפָה שְׁיָבֵא שַׁבָּת, וְהוּא

וַשְׁתַּלֵּן - לַנִּשְׁמוּתֵיהֶם שֶׁל תתקע"ד דורות
אלו, בְּכָל דּוֹר וָדוֹר - שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר,
נולדים חלק מהתתקע"ד דורות, וְהֵן -
הַנִּשְׁמוּת שֶׁל תתקע"ד דורות, הֵן הַעֲזִי
פָּנִים - הָאֲנָשִׁים הַחֲצוּפִים שֶׁנִּמְצְאוּ בְּכָל
דּוֹר, עֵבֶל. וְכָתְבוּ הַמִּקְבָּלִים^{כא}, שֶׁהַמְצוּוֹת
שְׁאָנוּ עוֹשִׂים בְּעֶרֶב שַׁבָּת, שֶׁאֲנַחְנוּ מַכִּינִים
בו, אֶת עֲצֻמָּנוּ וְכָל הַנֶּצֶר לְכָבוֹד הַשַּׁבָּת,
הֵם תִּקּוֹן לְאֵלוֹ הַתתקע"ד דורות שֶׁנִּשְׁתַּלּוּ

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרוֹת

(נא) וּבִכְנָפֵי יוֹנָה (ח"ג סימן סג) כְּתוּבוֹ, שֶׁהַטְּבִילָה
בְּכוּוֹנָה גּוֹרֶמֶת תִּיקוֹן תתקע"ד דורות. וְנֹרָאָה בִּסְפָר
כְּבוֹד שַׁבָּת (הרב אברהם בִּנְיָמִין קוֹלְטוֹנוֹבְסְקִי זצ"ל,
מֵאֲמָר עֶרֶב שַׁבָּת שֶׁעַר כֵּב אוֹת ח) שֶׁכָּתַב לְרִמּוֹז
שִׁיכוֹת הַטְּבִילוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת עִם תִּיקוֹן הַדּוֹרוֹת
הַלְלוּ. וְעִי"ש עוֹד (שַׁעַר יג), שֶׁסִּילּוֹק הַדּוֹרוֹת הַלְלוּ
נַעֲשֶׂה בְּעֶרֶב שַׁבָּת]. עֵינִי בְּפִי עֵץ חַיִּים (שַׁעַר הַשַּׁבָּת
פ"ח ד"ה וְנַחֲזוֹר לַעֲנִין) שֶׁבִּיאָר עֲנִין הַתִּיקוֹן הַנַּעֲשֶׂה
בְּעֶרֶב שַׁבָּת עַל יְדֵי מִשָּׁה רִבִּינוּ הַיּוֹרֵד עִם כֹּהֵן
צִדִּיקִים עִמּוֹ, 'לְהַעֲלוֹת כָּל הַנִּשְׁמוֹת הַנִּתְּנוֹת בְּקִלְפָה
וְאֵינֶן יְכוּלִּין לַעֲלוֹת וְכוּ' בֵּין הַנִּשְׁמוֹת שֶׁל מֵתִים וּבֵין
נִשְׁמוֹת שֶׁל חַיִּים. וְנֹרָאָה בֵּית עוֹלָמִים ('סוֹד תתקע"ד',
לֵאדָרָא רַבָּא קַל, א) שֶׁתִּיקוֹן הַדּוֹרוֹת הַלְלוּ נַעֲשֶׂה עַל
יְדֵי מִשָּׁה רִבִּינוּ. וּבִלְקֹט שְׁמוּאֵל (עֶרֶךְ בְּרִיאָה) כְּתוּב,
שֶׁבְּמִצְרַיִם נִתְּקָנוּ 'עֶרֶב' מֵהַדּוֹרוֹת הַלְלוּ, וְנִשְׁאָרוּ
'תש"ב' דּוֹרוֹת, וְכֵן מִשָּׁה וְתִיקָן לָהֶם הַשַּׁבָּת, אוֹתִיוֹת
'תש"ב'. וְנֹרָאָה רִיקָאֲנִי (וִיקָרָא כֵּה ח-יג), שֶׁבִּיאָר
בְּדֶרֶךְ רִמּוֹז, שֶׁבְּסוֹף הָאֵלֶף הַשְּׁשִׁי שֶׁהוּא כִּנְגַד יוֹם
הַשְּׁשִׁי, הוּא זְמַן תִּיקוֹן הַנִּשְׁמוֹת, לִפְנֵי בּוֹא הָאֵלֶף
הַשְּׁבִיעִי שֶׁהוּא כִּנְגַד יוֹם הַשַּׁבָּת. כֵּן. פְּעָמִים
שֶׁלֶשׁוֹן 'שׁוֹמֵר' הוּא לִשׁוֹן 'מִמֶּתִין', כִּמוֹ שֶׁבִּיאָר רִשִּׁי
(בְּרִאשִׁית לז, יא), 'שֹׁמֵר אֶת הַדְּבָר', הִיא מִמֶּתִין

לְהַתִּיר וּלְהַתֵּם הַזּוּהָמָא, הִיא צִרִיךְ אֵלֶף דּוֹר וְכוּ',
אַלֵּא, שֶׁרֵאָה שֶׁמַּחֲמַת רֹעַ הַבְּחִירָה, הִתְּהַ הַזּוּהָמָא
בְּלִתִּי הוֹלֶכֶת וּמִתְמַעֲטֶת. עַל כֵּן עָקַר תתקע"ד דּוֹר
וַשְׁתַּלֵּן בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְנִשְׁאָרוּ שֶׁשָּׁה וְעוֹשִׂים דּוֹר.
וְנֹרָאָה עוֹד, עֵמֶק הַמֶּלֶךְ (שַׁעַר עוֹלָם הַתּוֹהוּ פֶּרֶק ל'
וְאֵילָן, שַׁעַר תִּיקוֹנֵי תְּשׁוּבָה פ"ג) קְהֵלֶת יַעֲקֹב (לְהַרְבֵּ
יַעֲקֹב צִבִּי יוֹלֵס זצ"ל, עֶרֶךְ קוֹמִטוֹ). כֵּן. זֶה
לִשׁוֹן הַרְמ"ע מִפֶּאֱנוֹ (מֵאֲמָרֵי הַרְמ"ע מִכְתָּ"י, צִבְאוֹת
ה' ח"ד ד"ה נִקְטִינִן), נִקְטִינִן מִי שֶׁטֶרַח בְּעֶרֶב שַׁבָּת
וְכוּ', זֶה אֲבִירָה אֲבִינוּ ע"ה שֶׁהִיא רֵאשׁוֹן לִיגִיעֵי כַח
הַמִּתְּגַבְּרִים עַל יִצְרָה וְלֹא רָצָה לְהוֹשִׁיט זְרוּעוֹ לְדַבֵּר
עֲבִירָה, נִתַּן לוֹ שֶׁכָּר מִצּוֹה מִצּוֹה, שֶׁטֶרַח גַּם כֵּן כָּל
יָמָיו לִשְׁם עֶרֶב שֶׁבֶת בִּגְמִטְרִיָּא תתקע"ד דּוֹרוֹת
לְהוֹצִיא יָקָר מִזּוֹלָל וְכוּ'. וְהִיא שֶׁכָּרוּ 'אֲכָל בִּשְׁבֹת'
אֲכִילָה וְדָאִי שֶׁל עֲנִי' אֵין רַע כִּלְכָּל, דֵּל מִסְפֵּר 'ר"ע'
מִתתקע"ד נִשְׁאָר 'בִּשְׁבֹת', ע"כ. וְנֹרָאָה עוֹד שֶׁם
בְּמֵאֲמָר צִבְאוֹת ה' ח"ב. וּבְעֵשֶׂרָה מֵאֲמָרוֹת (לְהַרְמ"ע
מִפֶּאֱנוֹ, מֵאֲמָר חֲקוֹר דִּין ח"ג פכ"א) כְּתוּב, שֶׁבְּמִצְרַיִם
תִּיקְנוּ אֶת הַתתקע"ד דּוֹרוֹת]. וְז"ל הַמְּגִלָּה עֲמוּקוֹת
(פֶּרֶשֶׁת אֲמוֹר ד"ה אוֹ אִישׁ), וְיֵצֵא מִפְּרִשָּׁה שֶׁלְמַעֲלָה,
בְּכָל עֶרֶב שֶׁבֶת בִּגְמִטְרִיָּא תתקע"ד דּוֹרוֹת שֶׁצִּירִךְ
לְתַקֵּן אוֹתָם. כֵּן. בִּסְפָר הַלִּיקוּטִים (תְּהִלִּים סִימָן

תִּקַּן כָּל אֱלוֹ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁהֵם שְׁתוּלִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהָרִי הַתִּקּוֹן שִׁיעָשָׂה הוּא בְּשִׁמְיֵת הָעָרֶב שֶׁבֶת, וּבִמְצוֹת הַתְּלוּיֹת בּוֹ לְכָבוֹד הַשֶּׁבֶת, זֶה הַתִּקּוֹן יִתְחַלֵּק מְעַט מְעַט לְכָל אֱלוֹ הַנְּשָׁמוֹת.

לְקַבְּלוֹ בְּקִדְשָׁה וּבְמִתְהַרָה וּבְדִי לַעֲשׂוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת בְּתִקּוּנוֹ, דְּמִי שֶׁמִּרְחַב בְּעָרֶב שֶׁבֶת יֵאָכֵל בְּשֶׁבֶת (ע"ז ג, א), אִזּוּ יִהְיֶה נֶחֱשֵׁב לוֹ כְּאֵלֹ שְׁמֵר כָּל הַשִּׁבְתוֹת מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עַד תַּחֲתֵת הַמַּתִּים, כְּלוּמָר, כְּאֵלֹ

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

הַשֶּׁבֶת, יִהְיֶה נֶחֱשֵׁב לוֹ 'לְדִרְתָּם', כְּלוּמָר, כְּאֵלֹ שְׁמֵר כָּל הַשִּׁבְתוֹת - הָעֶרְבִי שִׁבְתוֹת הַשִּׁיכִים לְכָל אוֹתָם הַדּוֹרוֹת שֶׁנִּתְפָּזְרוּ נִשְׁמוֹתֵיהֶם מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם עַד תַּחֲתֵת הַמַּתִּים¹, כְּלוּמָר, כְּאֵלֹ תִּקַּן כָּל אֱלוֹ הַנְּשָׁמוֹת שֶׁל הַתִּתְקַע"ד דּוֹרוֹת, שֶׁהֵם שְׁתוּלִים בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, שֶׁהָרִי הַתִּקּוֹן שִׁיעָשָׂה לְנִשְׁמוֹת אֵלֹ, שֶׁהֵן הָעִזִּי פָּנִים שֵׁשׁ בְּכָל דּוֹר, הוּא בְּשִׁמְיֵת הָעָרֶב שֶׁבֶת - בְּהַמְתָּנָה לְכָבוֹד שֶׁבֶת, וּבִמְצוֹת הַתְּלוּיֹת בּוֹ - בְּהַכְנַת כָּל הַצִּרְכִּים לְכָבוֹד הַשֶּׁבֶת, וְזֶה הַתִּקּוֹן יִתְחַלֵּק מְעַט מְעַט לְכָל אֱלוֹ הַנְּשָׁמוֹת².

מִתְכוּנָה לְקַבְּלוֹ בְּקִדְשָׁה וּבְמִתְהַרָה, וְהוּא גַם מְכִין בּוֹ אֶת כָּל צוּרֵי הַשֶּׁבֶת, כְּדִי שִׁיּוּכֵל 'לַעֲשׂוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת' בְּתִקּוּנוֹ - שִׁיּוּכֵל לְכַבֵּד אֶת הַשֶּׁבֶת כְּרָאוֹי לוֹ בְּאִכִּילָה וּבִשְׁתִּיָּה וּבְכָל הָעֲנִינִים³, דְּהָרִי רַק מִי שֶׁמִּרְחַב בְּעָרֶב שֶׁבֶת לְהַכִּין בּוֹ אֶת צוּרֵי הַשֶּׁבֶת, הוּא יֵאָכֵל בְּשֶׁבֶת מִמָּה שֶׁהָכִין מֵאֵתְמוֹל. אֲךָ מִי שֶׁלֹּא טִרַח בְּעָרֶב שֶׁבֶת, וְלֹא הָכִין בּוֹ אֶת צוּרֵי הַשֶּׁבֶת, לֹא יִהְיֶה לוֹ מָה לֵאכּוֹל בְּשֶׁבֶת, וְלֹא יוּכַל לְכַבֵּד וּלְעַנֵּג אֶת הַשֶּׁבֶת כְּתִקּוּנוֹ (ע"ז ג, א)⁴. וְאִזּוּ, אִם בְּעָרֶב שֶׁבֶת הָכִין אֶת צוּרֵי הַשֶּׁבֶת, וְהַמְתִּין לְבִיאַת

צִיּוּנִים וּמִקּוּרוֹת

וּמִצָּפָה מִתִּי יְבוּא, עֵינֵי ש. וז"ל הרמב"ם (שבת פ"ל ה"ב), איזהו כבוד, זה שאמרו חכמים, שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידיו ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת, ומתעטף בציצית, ויושב בכבוד ראש מיוחד להקבלת פני השבת, כמו שהוא יוצא לקראת המלך. כד. גם באור החיים פירש 'ושמרו' כעין פירושו של רבינו, וז"ל, עוד ירצה על דרך אומרו (בראשית לו, יא) 'ואבינו שמר את הדבר', פירושו, ממתין ומצפה מתי יבא, והכוונה בזה לצוות שלא יהיה השבת כדבר טורח וכו', אלא צריכין לשמור בו בשלימות הרצון וחפץ בדבר, ותמיד יהיה ממתין ומצפה מתי יבא. ובחוקינו (דברים ה, יב) ביאר כן את מצות 'שמור' וז"ל, דבר אחר, 'שמור את יום השבת' לשון 'ואבינו שמר את הדבר', המתן מבעוד יום מתי תבוא שבת לקדשו, כדרכי ינאי שהיה מתעטף ואומר, בואי כלה בואי כלה. כה. לשון

הגמרא, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת. מי שלא טרח בערב שבת, מהיכן יאכל בשבת, ע"כ. בפשטות דברי הגמרא הם משל, כלומר, מי שקיים תורה ומצוות בעולם הזה, יקבל שכרו בעולם הבא. אבל מי שלא קיים תורה ומצוות בעולם הזה, איזה שכר יקבל לעולם הבא. אמנם רבינו נוקט את דברי הגמרא למליצה לענייננו, שיש חיוב לאדם להכין צרכי שבת בערב שבת, כדי שיוכל לכבד את השבת ולענגו, שהרי בשבת לא יוכל להכניס. כו. רבינו מפרש דברי המדרש 'כאילו שימר כל השבתות', היינו שקיים כראוי את השימור בערב שבת לכבוד שבת ובכך נעשה תיקון לכולם. כז. ביאור כוונת רבינו, שמה שאמר הילקוט, שמעלים עליו כאילו 'שמור את כל השבתות', היינו מפני שבזה תיקן את כל הנשמות, שהתיקון בא בדוקא על ידי ההכנות של ערב שבת. ואף שהנשמות של התתקע"ד

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר, הַפְּעַם שְׁאָמַר שְׁתִּי
פְּעָמִים 'שָׁבַת', הֵינּוּ בְּהִזְמָנָה
רְאוּיָה קִדְם שְׁתָּבֵא, וְאַחַר כֵּן 'לַעֲשׂוֹת
אֶת הַשָּׁבַת', לְהִיּוֹת זָהִיר בְּכָל דִּינֵי שָׁבַת.

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבֹאֵר

לשון 'שמירת השבת', שהוא מרמז על
ההמתנה והכנת צרכי השבת בערב שבת
- הנקראת 'שבת' מפני שיש בו קדושה
כיום השבת, והיינו בשביל 'לעשות את
השבת' עצמה כתיקונה, 'לדורותם ברית
עולם' - על ידי זה מתקן הנשמות
שמפוזרים בכל הדורות, הצריכים תיקון.

'ושמרו את השבת' - ההכנה לשבת
'לעשות את השבת' שמירת השבת עצמה

וְעוֹד יֵשׁ לוֹמַר - לִיִּשְׁב מִה שְׁדַקְדָּנו
הַכְּפִילוֹת שֶׁבִּלְשׁוֹן הַפִּסּוּק, וּלְבֹאֵר בְּאוֹפֶן
אַחַר, הַפְּעַם שְׁאָמַר הַפִּסּוּק שְׁתִּי פְּעָמִים
'שָׁבַת'. שֶׁמָּה שֶׁכָּתוּב בַּפִּסּוּק בַּפֶּעַם
הָרִאשׁוֹנָה 'וְשָׁמְרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשָּׁבַת',
הֵינּוּ לְשִׁמּוֹר אֶת הַשָּׁבַת בְּהִזְמָנָה - בַּהֲכֵנָה
רְאוּיָה מֵעֶרֶב שֶׁבֶת קִדְם שְׁתָּבֵא, עַל יְדֵי
הַכֶּנֶת כָּל צוּרְכֵי הַשָּׁבַת, וְהַמְתָּנָה לְבִיאָתָה.
וְאַחַר כֵּן אָמַר הַפִּסּוּק 'לַעֲשׂוֹת אֶת הַשָּׁבַת'
בְּיוֹם הַשָּׁבַת עֲצֻמוֹ, לְהִיּוֹת זָהִיר בְּכָל דִּינֵי
שָׁבַת, לְהַשְׁמֵר מִחִלּוֹל שֶׁבֶת, וּלְכַבֵּד אֶת
הַשָּׁבַת, עִם כָּל פְּרִטִּי וְדַקְדּוּקֵי הַהֲלָכָה^{כז}.

ובכן נתיישבו דברי הילקוט, שבערב
שבת מחצות מתחיל להתנוצץ ה'נשמה
יתירה', והוא יום קדוש להכין צרכי
השבת והגוף לכבוד שבת, ואף מציל
מחיבוט הקבר מי שנקבר בזמן זה [שהוא
ענין תיקון ה'נשמה' שלא תצטרך לצער
זה]. וכל מי שמשמר את השבת 'כתקונה',
היינו שבערב שבת הוא ממתין ומצפה
לביאת השבת, ועושה את ההכנות כדי
שיוכל 'לעשות את השבת' כתיקונה, הרי
בזה הוסיף תיקון לכל הנשמות של
התקע"ד דורות, שמפוזרים בכל דור
ודור, ולכן נחשב כאילו 'שמר' - המתין
והכין עצמו ל'כל השבתות'. ואין כוונת
הילקוט כפשוטו, שיקבל שכר כאילו
קיים ממש את כל השבתות. ומובן
הוספת הלשון 'כתקונה', דהיות שמיידי
על השימור שבערב שבת, הוסיף לומר
'כתקונה' כלומר, שמכין צרכי השבת
שעל ידיהם יוכל לקיים את השבת
ומצוותיה כראוי^{כח}. ובתחילה נקט הפסוק

ציונים ומקורות

בתיקון של כל הנשמות האלה. כח. ויתכן לומר
שכוונת רבנו ליישב לשון המדרש 'משמר את השבת
כתקונה', היינו שעושה כן בעבור עשיית ה'תיקון'
לאותם הנשמות. כט. וכעין זה פירש בחוקוני
וז"ל, 'ושמרו בני ישראל', ישמרו ויצפו כל ימי
השבוע איזה יום בהם תהיה יום השבת, לתקן כל
צרכיהן ביום הששי, כדי לעשותה כהלכתה, ולא תהא
מחוללת. אמנם רבינו בחיי פירש להיפך, 'ושמרו בני
ישראל את השבת' היא השמירה ממלאכה, ואילו

דורות, התפזרו בכל הדורות, כמבואר בגמרא בחגיגה
שהביא רבינו, מכל מקום, מי שמר את ה'ערב שבת'
שבימי חייו, יהא נחשב לו כאילו תיקן את כל
הנשמות שלהם שבכל הדורות, שבכל שמירת שבת
נעשה מעט תיקון לכולם. ואולי יש לומר, שהכוונה
היא ששמירת הערב שבת של כל אחד ואחד,
מצטרפת לתיקונם של כל הדורות, שעל ידי שמירת
הערב שבת של כולם יחד, נעשה התיקון של כל
התקע"ד דורות, ונמצא שלכל אחד מהם יש חלק

וְזָהוּ הַטַּעַם שֶׁאָמְרוּ וְ"ל (שבועות כ, ב),
'זְכוּר' (שמות כ, ח) וְ"שְׁמֹר' (דברים ה,
יב) בְּדִבּוּר אֶחָד נֶאֱמָרוּ, לְפִי שְׂאִי אֶפְשָׁר
לְשִׁבֵּת מִבְּלִי שְׁמִירָה וּזְכִירָה, דִּהְיִינוּ

וְעוֹד, שֶׁאִם יִהְיֶה זְהִיר שֶׁבֶת אַחַת,
יַעֲשֶׂה בְּיָדָיו אֵפֶר שֶׁבִּתּוֹת
אַחֲרוֹת, כִּי ב' מְלָאכִים יִתְּנוּ לוֹ בְּרֻכָּה זוֹ
(שבת קט, ב).

זֶרַע שְׁמִשּׁוֹן הַמְּבוּאָר

שְׁנֵי עֲנִינִים, הִחֲכֵנָה לְקִרְאָתָהּ מִעֵרֵב
שֶׁבֶת, וְעַל יְדֵיהָ יִכּוֹל לְקִיִּים כְּרָאוּי אֶת
שְׁמִירַת הַשֶּׁבֶת עֲצָמָה, הוּא הַטַּעַם שֶׁל מָה
שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל בְּגִמְרָא (שבועות כ, ב)^א,
שֶׁהַפְּסוּק 'זְכוּר אֶת יוֹם הַשֶּׁבֶת לְקַדְּשׁוֹ'
(שמות כ, ח) שֶׁבִּדְבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת^ב,
וְהַפְּסוּק 'שְׁמֹר אֶת יוֹם הַשֶּׁבֶת לְקַדְּשׁוֹ'
בְּאֶשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֶיךָ' (דברים ה, יב)
שֶׁבִּדְבָרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת, שְׁנֵיהֶם בְּדִבּוּר אֶחָד
נֶאֱמָרוּ^ג - הַקִּבְ"ה הַשְּׁמִיעַ אֶת שְׁנֵי
הַפְּסוּקִים כְּאַחַת, וְגַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ
אוֹתָן כְּאַחַת. וַיֵּשׁ לְהַבִּין הַטַּעַם שֶׁעָשָׂה
הַקִּבְ"ה כֵּן^ד. וְלִפִּי הַנִּלְמַד מִתְּבָאֵר יִפְהָ, לְפִי
שְׂאִי אֶפְשָׁר לְשִׁבֵּת לְהַתְקִיִּים, מִבְּלִי שְׁמִירָה
וּזְכִירָה, דִּהְיִינוּ הִזְמֵנָה - לְהַזְמִין כָּל צוּרְכֵי
שֶׁבֶת מִלִּפְנֵי הַשֶּׁבֶת, שֶׁהִיא הַזְכִּירָה,

בְּזִכּוֹת 'וְשְׁמֹר' שֶׁבֶת אַחַת, יִזְכּוּ 'לַעֲשׂוֹת' שִׁבְתוֹת נוֹסְפוֹת
וְעוֹד יֵשׁ לְבֹאֵר טַעַם נוֹסֵף, לְמָה שֶׁכְּתוּב
בַּפְּסוּק שְׁנֵי פַעַמִּים שֶׁבֶת, לְפִי שֶׁבִּכְךָ רִמְזָה
הַתּוֹרָה, שֶׁאִם יִהְיֶה זְהִיר לְשְׁמֹר שֶׁבֶת אַחַת,
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב 'וְשְׁמֹר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
הַשֶּׁבֶת', יַעֲשֶׂה בְּיָדָיו - יִשְׁמֹר וַיְקִיִּים
כְּרָאוּי, אֵפֶר שֶׁבִּתּוֹת אַחֲרוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
'לַעֲשׂוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת', כִּי שְׁנֵי מְלָאכִים
הַמְּלוּוִים אֶת הָאָדָם בְּלֵיל שֶׁבֶת כְּשֶׁבֶת מִבֵּית
הַכְּנֶסֶת לְבֵיתוֹ, יִתְּנוּ לוֹ בְּרֻכָּה זוֹ - שִׁיזְכֶּה
לַעֲשׂוֹת גַּם אֶת הַשֶּׁבֶת הַבֹּאֵה וּלְשׁוּמְרָהּ
כְּרָאוּי, כְּמִבּוּאֵר בְּגִמְרָא (שבת קט, ב)^ה.

^א 'זְכוּר' וְ"שְׁמֹר' נֶאֱמָרוּ בְּדִבּוּר אֶחָד

מִפְּנֵי שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִזְכֹּר בְּלֹא זֶה

וְזָהוּ - מָה שֶׁהִתְבָּאֵר, שֶׁהַשֶּׁבֶת כּוֹלֶלֶת

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרוֹת

הַעֲשֵׂר הַדְּבָרוֹת כְּפִי שֶׁנִּכְתְּבוּ בִּפְרִשְׁת יִתְרוֹ. וְיִדְבָּרוּת
הָאֲחֵרוֹנוֹת הֵן הַעֲשֵׂר הַדְּבָרוֹת כְּפִי שֶׁנִּכְתְּבוּ בִּפְרִשְׁת
בִּפְרִשְׁת וְאַתְחַנֵּן. לָהּ הִתְחַכֵּה לְכָךְ שֶׁנֶּאֱמָרוּ
בְּדִבּוּר אֶחָד, הוּא לְפִי שֶׁאִם לֹא כֵן, הֵיכָן נִתְחַלְפוּ
הַדְּבָרוֹת הָאֲחֵרוֹנוֹת מִהַדְּבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת. רֹא"ם
(שמות כ, ח). לָהּ בְּגִמְרָא שְׁבִיעוֹת (כ, ב)
לְמַדְנוּ שְׁנֵשִׁים חִיבוֹת בְּקִידוּשׁ הַיּוֹם אַע"פ שֶׁהִיא
מִצְוֹת עֲשֶׂה שֶׁהַזְמָן גְּרָמָה, מִשּׁוֹם דָּכַל שִׁישְׁנוּ בְּשִׁמְרָה
יִשְׁנוּ בְּזִכְרָה, וְהֵינּוּ מִשּׁוֹם שֶׁנֶּאֱמָרוּ בְּדִבּוּר אֶחָד
עִי"ש. וּמִצִּינוּ בְּמִפְרָשִׁים שֶׁדִּקְדָּקוּ בְּטַעַם שֶׁנֶּאֱמָרוּ
בְּדִבּוּר אֶחָד, וּבִיאוּרָה בְּכִמָּה אוֹפְנִים, רָאָה תוֹסֵפוֹת
הַשְּׁלֵם (שמות כ, ח) שׁו"ת מַהֲרַם אֶלְשַׁאכֶּר (סִימָן
קב) בְּשֵׁם רַב הָאִי גֶאון (רָאָה בַּסֵּפֶר 'הַמִּפְתָּח' לְרַב
נָסִים גֶאון שֶׁבֶת קֶלֶב, א) יִפְהָ מִרְאָה (נִדְרִים פ"ג ד"ה

'לַעֲשׂוֹת אֶת הַשֶּׁבֶת' הֵינּוּ לְתַקֵּן אֶת כָּל צְרִכֵי הַשֶּׁבֶת,
עִי"ש. ל. לְשׁוֹן הַגְּמְרָא, תִּנְיָא רַבִּי יוֹסִי בִּר
יְהוּדָה אוֹמֵר, שְׁנֵי מְלָאכֵי הַשֶּׁרֶת מְלוּיִן לוֹ לְאָדָם בְּעֵרֵב
שֶׁבֶת מִבֵּית הַכְּנֶסֶת לְבֵיתוֹ, אֶחָד טוֹב וְאַחַד רַע,
וְכִשְׁבָּא לְבֵיתוֹ וּמִצָּא נֵר דְּלוּק וּשְׁלַחַן עֵרוֹךְ וּמִטָּתוֹ
מוֹרְצֶת, מְלָאךְ טוֹב אוֹמֵר, יִהְיֶה רְצוֹן שֶׁתִּהְיֶה לְשִׁבֵּת
אַחֲרָת כֵּךְ, וּמְלָאךְ רַע עוֹנֶה אִמֵּן בַּעַל כְּרָחוּ.
לֹא. לְשׁוֹן הַגְּמְרָא, 'זְכוּר' וְ"שְׁמֹר' בְּדִבּוּר אֶחָד
נֶאֱמָרוּ, מָה שֶׁאִין יִכּוֹל הִפֵּה לְדַבֵּר, וּמָה שֶׁאִין הָאוֹזֵן
יִכּוֹל לְשִׁמּוֹעַ וְכו', כְּדִרְבּ אֲדָא בִּר אַהֲבָה, דֹּאמֵר רַב
אֲדָא בִּר אַהֲבָה, נִשִּׁים חִיבוֹת בְּקִידוּשׁ הַיּוֹם דְּבִר
תּוֹרָה, דֹּאמֵר קִרָּא 'זְכוּר' וְ"שְׁמֹר', כָּל שִׁישְׁנוּ בְּשִׁמְרָה
יִשְׁנוּ בְּזִכְרָה, וְהֵנִי נִשִּׁי הוֹאִיל וְאִיתְנָהוּ בְּשִׁמְרָה
אִיתְנָהוּ נְמִי בְּזִכְרָה. לָב. 'דְּבָרוֹת הָרִאשׁוֹנוֹת' הֵן

מאמרים ז"ל
כל המענג
את השבת
נותנים לו
נחלה בלי
מקרים,
שנאמר וכל
נחלת יעקב
אביך

הַזְמָנָה וְהִירוֹת, לָכֵן צָרִיךְ שִׁיחִיו כָּלָם מִזֶּה, כִּי אֶחָד לֹא יוֹעִיל כָּלָם בְּלֹא
בְּדַבּוּר אֶחָד, וְלֹא יִהְיוּ רְחוּקִים זֶה

חֲבֵרוֹ.

ז

שֶׁבֶת פָּרָק כָּל כְּתָבִי (קו"א), כָּל הַמַּעֲנֵג אֶת הַשֶּׁבֶת, נֹתֵנִים לוֹ נַחֲלָה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

וְהִירוֹת - לְהַזְהִיר בַּשֶּׁבֶת עֲצֻמוֹ מִלְּחַלּוֹ
עַל יְדֵי עֲשִׂיַּת מִלְּאכָה, שֶׁהִיא
הַשְׁמִירָה^{לה}. לָכֵן צָרִיךְ שִׁיחִיו כָּלָם -
הַזְכוּר וְהַשְּׁמוּר נִאמְרִים בְּדַבּוּר אֶחָד,
וְלֹא יִהְיוּ רְחוּקִים זֶה מִזֶּה - דֵּהִינּוּ שֶׁלֹּא
יֵאמַר 'זָכוּר' בְּדִבּוּר אֶחָד, וְ'שְׁמוּר'

ז

הַמַּעֲנֵג אֶת הַשֶּׁבֶת זֹכֶה לְחֹסֶד בְּלִי סוּף וְחוּץ מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע

(א)^א, כָּל הַמַּעֲנֵג אֶת הַשֶּׁבֶת - בִּאֲכִילַת
מֵאֲכָלִים חֲשׂוּבִים^ב, נֹתֵנִים לוֹ בִּשְׁכּוֹר,

דְּקֹדֶק בְּהִטְחָת נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים לְהַמַּעֲנֵג אֶת הַשֶּׁבֶת
אִמְרוּ בַּגְּמָרָא שֶׁבֶת פָּרָק כָּל כְּתָבִי (קו"א),

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרוֹת

שְׁנֵי עֲנִינֵיהֶם, שֶׁהֵן הַזְמָנָה וְהִירוֹת. וְכַעֲיֵן דְּבָרֵי
רַבִּינוּ, כְּתַב בְּעִקְדַת יִצְחָק (רַבִּי יִצְחָק עֲרָאמָה זצ"ל
שֶׁעַר נֶה פִּרְשָׁת וִיקָהֶל) וז"ל, וְעַתָּה רֵאֵה כִּי לִפִּי
שֶׁהִמְרָגוּעַ וְהַנּוּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּרְשְׁמֶהוּ מֵלֶת 'זָכוּר'. וְהַבְטָל
וְהַמְנִיעָה מִמִּלְּאכָה אֲשֶׁר תִּרְשְׁמֶהוּ מֵלֶת 'שְׁמוּר', אֵינָן
נִפְרָדִין זֶה מִזֶּה, וְאֵינָן נִמְצָאִים זֶה זֹלָת זֶה. כִּי בְּבִטּוֹל
הַמִּלְּאכָה יִמְצָא הַמְרָגוּעַ, וְכֵאֵלֶּה הֵם אֶחָד בְּנוֹשָׁא וְשֵׁנִים בְּמִאמְרוֹ. לִזֶּה
אִמְרוּ חז"ל, זָכוּר וְשְׁמוּר בְּדַבּוּר אֶחָד נִאמְרוּ.
א. לְשׁוֹן הַגְּמָרָא, אִמְרָה רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוֹם רַבִּי יוֹסִי, כֹּל
הַמַּעֲנֵג אֶת הַשֶּׁבֶת, נֹתֵנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים,
שְׁנֵאמַר (יִשְׁעִיָּהוּ נח, יד) 'אֲזִי תַחֲנֵג עַל ה' וְהִרְכַּבְתִּיךָ
עַל כְּמַתִּי אֶרֶץ וְהִאֲכַלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיךָ וְגו', לֹא
כִּאֲבָרָהם שְׁכָתוּב בּוֹ (בְּרַאשִׁית יג, יז) 'קוֹם תִּהְיֶה
בְּאֶרֶץ לֹאֲרֹכָה' וְגו', [וְלֹא נִתֵּן לוֹ אֵלָּא אֶרֶץ זֹו וְלֹא
יִתֵּן], וְלֹא כִּי־יִצְחָק שְׁכָתוּב בּוֹ (שָׁם כו, ג) 'כִּי לֶךְ
וְלֹדוּעַךְ אֶתָּן אֶת כָּל הָאֲרֶצֶת הָאֵל' [אַרְצוֹת אֱלֹהִים וְלֹא
יִתֵּן], אֵלָּא כִּי־עַקֵּב שְׁכָתוּב בּוֹ 'וּפְרַצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה
וְצַפּוֹנָה וְנִגְבָּה'. ב. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר בַּגְּמָרָא שֶׁם,
כְּמֵה מַעֲנֵג, רַב יְהוּדָה בְּרִיה דְּרַב שְׁמוּאֵל בְּרַ שִׁילַת
מִשְׁמִיָּה דְּרַב אִמְרָה, בְּתַבְשִׁיל שֶׁל תַּרְדִּין [מִן תַּבְשִׁיל

שׁוֹא וְשִׁקָּר) זֶרַע אֲבָרָהם (עַל הַמְדַּרְשׁ, שֶׁהִשְׁרִי ו, יב).
לֵה. בְּבִיצָה (טז, א) מְבוּאָר שִׁזְכוּר' הִיא הַהֲכָנָה שֶׁל
צוּרֵי שֶׁבֶת, וְאֵילּוֹ בְּשִׁבְעוֹת (כ, ב) מְבוּאָר, שִׁשְׁמוּר'
הֵינּוּ הַשְׁמִירָה מִמִּלְּאכָה בְּיוֹם הַשֶּׁבֶת [שְׁהָרִי אִמְרוּ שֶׁם
שֶׁהִדְבַּר פְּשׁוּט שְׁנֵשִׁים חִיבִים בְּשְׁמִירָה, וְהֵינּוּ בַּעַל
כְּרַחֵךְ בְּשְׁמִירָה מִמִּלְּאכָת שֶׁבֶת שֶׁהִיא מִצּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה
שְׁנֵשִׁים חִיבֹת בִּה]. וְלַעֲלִיל, מִפְּנֵי דְקֹדֶק לִשׁוֹן
הַכְּתוּב, בִּיאָר רַבִּינוּ שִׁשְׁמוּר' הִיא הַהֲמָנָה וְהַהֲכָנָה
שֶׁלִּפְנֵי בִיאַת הַשֶּׁבֶת, וְלַעֲשׂוֹת' הִיא שְׁמִירַת יוֹם
הַשֶּׁבֶת עֲצֻמָּה. אוֹלַם כּוּוֹנָתוֹ כֵּאֵן בּוֹדֵאִי כִּי שְׁנֵתִּבְאָר
עַל פִּי הַמְּבוּאָר בִּשְׁס, וְעִיקָר כּוּוֹנָת רַבִּנוּ לְבָאָר עַפ"י
דְּרַכּוֹ דְּלַעֲלִיל, שֶׁזֶּה גַּם הֵטַעַם שְׁנֵאמַר בְּדִבּוּר אֶחָד,
בְּכַדִּי לְרִמּוֹז שֶׁלֹּא שִׁיךְ זֶה בִּלָּא זֶה, שְׁמִי שְׁטִרָה בְּעֶרֶב
שֶׁבֶת הוּא יֹאכֵל בְּשֶׁבֶת, וְהוּא הַדִּין לְכָל עֲנִינֵי שֶׁבֶת,
שְׁע"י הַזְכִּירָה מְקוּדָם, יוֹכֵל לְקִיּוּמָה כְּרֹאוּ.
לֹ. בַּגְּמָרָא (שְׁבִיעוֹת שֶׁם) מְבוּאָר, שֶׁמָּה שְׁנֵאמַר
'זָכוּר וְשְׁמוּר' בְּדִבּוּר אֶחָד, הוּא כְּדִי לְהַקְשִׁים,
וְלַחֲיִיב אֶת הַנִּשְׁיָם בִּזְכוּר' שֶׁהוּא הַקִּדּוּשׁ בְּדַבְרִים,
כֶּשֶׁם שֶׁהֵן חִיבֹת בִּשְׁמוּר' שֶׁהוּא הַאִיסוּר מִלְּאכָה.
אִמְנָם רַבִּינוּ מוֹסִיף טַעַם לְמָה שְׁנֵאמַר בְּדִבּוּר אֶחָד,
וְהֵינּוּ מִשּׁוֹם שְׁשִׁלְמוֹת הַשֶּׁבֶת בִּאֵה רַק אִם נִתְקִיּוּמוֹ

בְּלֹא מִצְרִים, דְּהִינוּ בְּלִי תַחֲוִימִין וְגִבּוּלִין,
שְׂאֵפְלוּ וַתִּנּוּ לוֹ כָּל הָעוֹלָם, וַהֲיוּ לוֹ
מִצְרִין וְגִבּוּלִין.

וְעוֹד, אִם יִהְיוּ הִרְבֵּה שְׂעִנְגוּ אֶת
הַשֶּׁבֶת, אִיךְ יִכּוֹל לַתֵּן בְּעוֹלָם
הַזֶּה נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים לְכָל אֶחָד וְאַחֶד.

בְּלֹא מִצְרִים, שְׂנַמְאֲר (ישעיהו נח, יד)
'נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ', לֹא בְּאַבְרָהָם, לֹא
בְּיִצְחָק וְכו', אֲלֹא בְּיַעֲקֹב דְּכָתִיב בִּיה
(בראשית כח, יד) 'וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה' וְכו'.
וְהַמֶּאֱמָר הַזֶּה קִשָּׁה הַהֲבָנָה, דְּאִיךְ
יִתְּכֵן שְׂיִהְיֶה לְאַחֶד נַחֲלָה

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

רוחותיה, מערב מזרח צפון ומזרח, והיינו
נחלה שאין לה שום מצרים וגבולות.

וְהַמֶּאֱמָר הַזֶּה, הוּא קִשָּׁה הַהֲבָנָה - קִשָּׁה
לַהֲבִינוּ לְפִי פְשׁוּטוֹ, שִׁיזְכֶּה לַנַּחֲלָה קִרְקַע
בְּלִי גִבּוּל. דְּאִיךְ יִתְּכֵן שְׂיִהְיֶה שִׁיךְ לְאָדָם
אֶחָד נַחֲלָה בְּלֹא מִצְרִים, דְּהִינוּ בְּלִי תַחֲוִימִין
וְגִבּוּלִין, שְׂהָרִי אֲפֵלוּ אִם יִתְּנוּ לוֹ אֶת כָּל
הָעוֹלָם, וַהֲיוּ לוֹ מִצְרִין וְגִבּוּלִין, שְׂהָרִי גַם
לְעוֹלָם עֲצֻמוּ יֵשׁ גִּבּוּלוֹת וּמִצְרִים".

וְעוֹד יֵשׁ לַהֲקִשׁוֹת לְפִי פְשׁוּטוֹ, שְׂאִם
יִהְיוּ הִרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׂעִנְגוּ אֶת הַשֶּׁבֶת, אִיךְ
יִכּוֹל לַתֵּן בְּעוֹלָם הַזֶּה נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים לְכָל
אֶחָד וְאַחֶד, שְׂהָרִי אִי אֲפֻשֶׁר לַתֵּן אֶת כָּל
הָעוֹלָם כּוֹלוּ אֲלֵא פֻעַם אַחַת לְאִישׁ אֶחָד

נַחֲלָה בְּלֹא מִצְרִים - שְׂאִין לֵה קֶץ וּגִבּוּל,
שְׂנַמְאֲר (ישעיהו נח, יג-יד)¹ 'וְקִרְאָתָּ לְשֶׁבֶת
עֲנָג וְגו', אֲזַ תִּתְּעַנֵּג עַל ה' וְגו' וְהֶאֱכִלְתִּיךָ
נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ' - בִּזְכוּת מֶה שֶׁתִּקְרָא
לְשֶׁבֶת 'עֲנָג', כְּלוּמַר, שֶׁתִּעַנְגוּ, תִּזְכֶּה
לְנַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִינוּ. וְנַחֲלַת יַעֲקֹב,
הֵינּוּ נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים, וְלֹא בְּנַחֲלָתוֹ שֶׁל
אַבְרָהָם, וְאִף לֹא בְּנַחֲלָתוֹ שֶׁל יִצְחָק וְכו',
שֶׁנַּחֲלָתָם הִיטָה עִם מִצְרִים וּגִבּוּלוֹת, אֲלֹא
בְּנַחֲלָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב, שֶׁהִיטָה נַחֲלָה בְּלִי
מִצְרִים, שֶׁכֵּן מִצִּינוּ דְּכָתִיב בִּיה (בראשית כח,
יד)² 'וּפְרָצְתָּ יָמָה וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה' וְכו'.
- תַּתְּחִיב וְתִתְּרַבֵּה, עַד שֶׁתִּתְּרַבֵּה הַגִּבּוּלוֹת
שֶׁל נַחֲלָתְךָ לְכָל קְצוֹת הָעוֹלָם מֵאַרְבַּע

צִיּוּנִים וּמִקְוֹת

שֶׁהַמִּכְבָּד אֶת הַשֶּׁבֶת וּמַעֲנָגָה כְּפִי כְּחוֹ, כְּבִר מְפֹרָשׁ
בְּקִבְלָה שֶׁכְּרוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה יִתֵּר עַל הַשֶּׁכֶר הַצִּפּוֹן
לְעוֹלָם הַבָּא. הֵרִיט"ב (שֶׁבֶת שֶׁם ד"ה נַחֲלָה) פִּירֵשׁ,
שֶׁהָיָא תְּהִיָּה בְּלֹא מִצְרִים מִשְׁתֵּי רוּחוֹת, שֶׁתִּהְיֶה
הַרְצוּעָה שֶׁל חֲלָקוֹ מִנְּשִׁכַת מִים עַד יָם. וּבִעֵינֵיךְ
קוֹשִׁיית רַבִּינוּ שֶׁגַם הָעוֹלָם יֵשׁ לוֹ גִּבּוּל, יֵשׁ לִישֵׁב עַל
פִּי מֶה שֶׁבִּיפֵה תֹאֵר הַשֶּׁלֶם (ב"ר יא, ח) כֹּתֵב לְבָאֵר
אֶת לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ (שֶׁם) שִׁיעֲקֵב אֲבִינוּ יִרְשׁ 'שְׂלֹא
בְּמַדָּה', הֵינּוּ שֶׁהִקְבִּי"ה נִתֵּן לוֹ שְׂלֹא בְּמַדָּה, אֲבָל לְפִי
הָאֲמִתּוּ יִרְשׁ אֶת הָעוֹלָם שִׁישׁ לוֹ מִדָּה וּגִבּוּל. וְכִמוּ כֵן
יֵשׁ לְפָרֵשׁ בְּלִשׁוֹן הַגִּמְרָא, שְׂאִף שֶׁמִּצְדֵּד הִקְבִּי"ה הַנִּתְּנָה
הִיא בְּלֹא מִצְרִים [וּכְסִבְרַת רַבִּינוּ בְּקוֹשִׁייתוֹ], אֲבָל לְפִי

חֲשׁוֹב [וְדָגִים גְּדוֹלִים וְרַאשֵׁי שׁוּמִיִּין. רַב חֵיִיא בִּר אֲשִׁי
אִמַּר רַב, אֲפִילוּ דְּבִר מוּעַט וּלְכַבּוֹד שֶׁבֶת עֲשָׂאוּ הָרִי
זֶה עֲוֹנָג. מֵאִי הִיא, אִמַּר רַב פַּפָּא, כִּסָּא דְּהִרְסָנָא [דָּגִים
קִטְנִים מְטוּגָנִים בְּשִׁמְן קִרְבִּיהֶן וּבְקִמְחָן].
ג. לְשׁוֹן הַפְּסוּקִים, 'אִם תָּשִׁיב מִשֶּׁבֶת וְגִלְךָ עֲשׂוֹת
הַפְּצִיף בְּיוֹם קִרְשֵׁי וְקִרְאָתָּ לְשֶׁבֶת עֲנָג לְקִדּוּשׁ ה'
מִכְבָּד וּכְפִדּוֹתוֹ מְעֲשׂוֹת דְּרִכִּיךְ מִמְּצוֹא הַפְּצִף וְדָבָר
דְּכָר. אֲזַ תִּתְּעַנֵּג עַל ה' וְהֶאֱכִלְתִּיךָ עַל בְּמִתֵּי אֶרֶץ
וְהֶאֱכִלְתִּיךָ נַחֲלַת יַעֲקֹב אָבִיךָ פִּי פִי ה' דְּכָר.
ד. לְשׁוֹן הַפְּסוּקִים, 'וְהָיָה יוֹרֵךְ פֶּעֶפֶר הָאֶרֶץ וּפְרָצְתָּ יָמָה
וְקִדְמָה וְצַפְנָה וְנִגְבָּה וְנִבְרַכְתָּ כָּךְ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאֲדָמָה
וּבְיוֹרֵךְ'. ה. הֵרִמְב"ם (שֶׁבֶת פ"ל ה"ו) כֹּתֵב,

אֵלֶּה הָעֲנָנִים הָיוּ, שְׁמֵדַת הַחֹסֶד
שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה
רְצוֹנָה לְהַתְּפַשֵּׁט לְטוֹבַת הַבְּרִיּוֹת עַד
אֵין חֶקֶר, אֲמָנָם מִדַּת הַדִּין מְעַכְבֶּת
בִּידָה וְאִינָה רוֹצָה שֶׁתִּתְּפַשֵּׁט בְּרְצוֹנָהּ.

וְאֵין לֹמֵר, דְּמִיִּירֵי בְּטוֹבוֹת הָעוֹלָם הֵבֵא.
דָּאֵם בֶּן, מֵאִי קִמְשָׁמַע לָן נֹתָנִים לוֹ
נַחֲלָה וְכו', וְהֵלֵא כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁל עוֹלָם
הֵבֵא הֵם בְּלִי שְׁעוֹר וּבְלִי קִצְבָה, עוֹלָם
שֶׁפָּלוּ טוֹב וְכָלוּ אֶרֶךְ, עוֹלָם אֵין סוּף.

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

שהוא עולם שֶׁפָּלוּ טוֹב, וְכָלוּ אֶרֶךְ, עוֹלָם
שֶׁאֵין לוֹ סוּף.

שמענו את השבת, ואין שייך לחזור
וליתנו שוב לכל האנשים האחרים
שיענו את השבת.

מדת הדין מעכבת התפשטות מדת החסד

דבר פשוט ששכר העולם הבא הוא בלי מצרים

אֵלֶּה הָעֲנָנִים הָיוּ, שֶׁאֵין נַחֲלָה בְּלִי
מִצְרִים, הֵינּוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה. אוֹלָם לֹא מִיִּירֵי
בְּנַחֲלַת קֶרֶקַע, אֵלֵּא בַּהֲשַׁפְעָה מְרֻבָּה שֶׁל
מִדַּת הַחֹסֶד. וְהַכוּוֹנָה, לִפִּי שְׁמֵדַת הַחֹסֶד
שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שֶׁעֲנִינָהּ הוּא
לְהַטִּיב עִם הַבְּרִיּוֹת, הִנֵּה רְצוֹנָה לְהַתְּפַשֵּׁט
בְּעוֹלָם לְטוֹבַת הַבְּרִיּוֹת עַד אֵין חֶקֶר - עַד
אֵין קֶץ, וְלְהַטִּיב עִמָּהֶם בְּלֹא גְבוּל. אֲמָנָם
מִדַּת הַדִּין - הַמְּקַטְרֶגֶת לִפְנֵי הַקַּב"ה
אוֹדוֹת עוֹנוֹת בְּנֵי הָאָדָם, מְעַכְבֶּת בִּידָה,
וְאִינָה רוֹצָה שְׁמֵדַת הַחֹסֶד תִּתְּפַשֵּׁט
בְּרְצוֹנָהּ^ז.

וְאֵין לֹמֵר - לִיִּישֵׁב קוֹשִׁיּוֹתֵינוּ,
דְּהִגְמָרָא מִיִּירֵי בְּטוֹבוֹת שֶׁל הָעוֹלָם הֵבֵא
וְלֹא בְּנַחֲלַת קֶרֶקַע בְּעוֹלָם הַזֶּה, אֵלֵּא
שְׁמִי שֶׁמַּעֲנָנִי אֶת הַשַּׁבָּת, זֹכֶה בְּעוֹלָם
הַבָּא לְשַׁכֵּר מְרֻבָּה שֶׁאֵין לוֹ קֶץ. דָּאֵם
בֶּן קֶשֶׁה, מֵאִי קָא מְשָׁמַע לָן - מַה
מִשְׁמִיעֵנוּ הַגְּמָרָא, בְּמַה שֶׁאִמְרָה
שֶׁהַמַּעֲנָנִי אֶת הַשַּׁבָּת, נֹתָנִים לוֹ נַחֲלָה
וְכו' בְּלִי מִצְרִים, וְהֵלֵא כָּל הַטּוֹבוֹת שֶׁל
עוֹלָם הֵבֵא, וְגַם הַשֹּׁכֵר עַל קִיּוֹם שֶׁאֵין
הַמַּצּוּוֹת, הֵם בְּלִי שְׁעוֹר וּבְלִי קִצְבָה,

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרוֹת

פִּירֵשׁ כֵּן, וְכָתַב צִרִיךְ אָדָם לְהַתְּעַנֵּג בַּשַּׁבָּת זָכֹר
לְעוֹלָם הַבָּא, כְּדָאֵמֵר ר' יוֹחָנָן, הַמַּעֲנֵג אֶת הַשַּׁבָּת
נֹתָנִין לוֹ נַחֲלָה בְּלֹא מִצְרִים, וְזֶהוּ הָעוֹלָם הַבָּא שֶׁאֵין
לוֹ מִצָּר וְלֹא גְבוּל. ז. תִּיבּוֹת אֵלוּ הֵן מִטְּבַע
לְשׁוֹן ע"פ דְּרֵשֶׁת הַגְּמָרָא (קִידוּשִׁין לט, ב), 'לִמְעַן
יִיטֵב לָךְ' (דְּבָרִים כב, ז), לְעוֹלָם שְׁכּוֹלוֹ טוֹב, 'לִמְעַן
יֵאָרִיכוֹן יָמֶיךָ' לְעוֹלָם שְׁכּוֹלוֹ אֶרֶךְ. ח. כְּתוּב
בְּשַׁעַר מִאֲמָרֵי רִשְׁב"י (שַׁעַר ב פֶּרֶשֶׁת בֹּא) וז"ל, כִּי
כָּל מִדְּיָהּ הִיא מִצָּד הַגְּבוּרָה, לִפִּי שֶׁהַחֹסֶד מוֹרָה
הַתְּפַשְׁטוֹת בְּכָל הַדְּבָרִים, אֲבָל הַגְּבוּרָה וְהַדִּין אִינָה
מִנַּחַת הָאוֹר הָעֲלִיּוֹן לְהַתְּפַשֵּׁט לְמַטָּה לְהֵאִיר, אֵלֵּא
בְּקִצְבָה וּמִדָּה, בְּשִׁיעוֹר הַצִּרִיךְ לְהַתְּפַשֵּׁט וְלֹא יוֹתֵר.

הָאִמְתָּה יֵשׁ לְנַחֲלָה מִצְרִים, וְלְעוֹלָם הַכוּוֹנָה הִיא
שִׁיזִכָּה לְנַחֲלַת כָּל הָעוֹלָם, וְכַהֲפִירוֹשׁ שְׂדָחָה רְבִינָא.
וְרָאָה בְּבִרְכוֹת (נא, א) שֶׁהַמְּבָרֵךְ עַל כּוֹס מֵלֶא, נֹתָנִין
לוֹ נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים, שְׁנָאֵמֵר 'וְלֵמָלָא בְּרַכַּת ה' יֵם
וְדָרוֹם יִרְשֶׁה'. וּפִירֵשׁ הַמַּהֲרָש"א (ח"א שם), דְּהֵינּוּ
עַד הֵימָּה שֶׁאֵין מִשָּׁם עוֹד יֵשׁוּב עוֹלָם, וְכֵן עַד דְּרוֹם,
שְׁגַם מִשָּׁם אֵין עוֹד יֵשׁוּב מִחַמַּת חוּם גְּדוֹל, כְּמ"ש
הַתּוֹכְנִיִּים. ו. וְאֵם כֵּן מִיּוֹשֵׁב מַה שֶׁקָּרָאָה
'נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים', שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא בְּאִמְתָּה אֵין לוֹ
שׁוּם גְּבוּלוֹת וּקְצוּוֹת, וְעַל כֵּן אֲפֻשֵׁר לְתַתּ מִמֶּנּוּ
'נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים', לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. וְרָאָה בְּתוֹרַת
הַמִּנְחָה (פֶּרֶשֶׁת וִיקָהֵל דְּרֵשָׁה לֹא עֲמוּד 623) שֶׁאֵין

בְּשִׁישׁ מְקַמְרָנִים, כְּמוֹ שְׁמָצִינוּ בְּאִיּוֹב,
 דְּכָתִיב בִּיה (אִיּוֹב א, י) 'מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרֶכֶת
 וּמִקְנָהוּ פָּרִץ בְּאַרְצָ', שְׁלֹא כְּמִנְהַג הָעוֹלָם
 (ב"ב טו, ב). וְעַל יְדֵי קְטָרוֹג הַשָּׁטָן, אֲבָר
 הַכֹּל וְנִמְנָע מִמֶּנּוּ הַחֶסֶד.

וְרֵאִיָּה לְדַבֵּר מֶה שְּׁאֲמָרוּ רַ"ל (ויק"ר כו,
 א ילקוט תהלים רמז תשכו) עַל פֶּסוּק (תהלים
 לו, ז) 'צִדְקָתְךָ כְּהֶרְרִי אֵל', הַאִיף
 דְּהַשְׁפַּעַת הַשְּׁפַעַת.
 וְהַמִּדַּת הַדִּין אֵינָה מַעֲכֶבֶת אֶלָּא

זֶרַע שְׁמִשּׁוֹן הַמְּבוּאָר

מדת החסד, אֶלָּא בְּשִׁישׁ מְקַמְרָנִים, כְּמוֹ
 שְׁמָצִינוּ בְּאִיּוֹב, שֶׁמִּתְחִילָה הִיטָה מִדַּת
 הַחֶסֶד מִשְׁפִּיעָה עָלָיו יוֹתֵר מִכַּדְרֵךְ הַטֶּבַע,
 דְּכָתִיב בִּיה, לִפְנֵי שֶׁהִתְחִיל לַהֲתִיִּסֵּר (אִיּוֹב
 א, י) 'מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרֶכֶת וּמִקְנָהוּ פָּרִץ
 בְּאַרְצָ', וּדְרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בַּגִּמְרָא (ב"ב טו,
 ב) 'שֶׁמַּעֲשֵׂה יָדָיו שֶׁל אִיּוֹב, וְגַם מִקְנָהוּ,
 הֵיוּ מִתְּבָרְכִים שְׁלֹא כְּמִנְהַג הָעוֹלָם - הִרְבָּה
 יוֹתֵר מִכַּדְרֵךְ הַטֶּבַע. וְעַל יְדֵי קְטָרוֹג הַשָּׁטָן,
 שֶׁאֵמַר לַהֲקַבֵּ"ה, שֶׁאִיּוֹב עוֹבֵד אוֹתוֹ
 בְּקִיּוֹם הַמִּצְוֹת בְּכָל פְּרִטְיָהּ, רַק מִפְּנֵי
 שֶׁאִינוֹ חֹסֵר כְּלוּם^{טו}, אֲבָר אֵת הַכֹּל - כָּל

וְרֵאִיָּה לְדַבֵּר, מֶה שְּׁאֲמָרוּ רַ"ל (ויק"ר
 כו, א) 'עַל הַפֶּסוּק (תהלים לו, ז) 'צִדְקָתְךָ
 כְּהֶרְרִי אֵל' - הַצְדָּקוֹת שֶׁאֵתָה הַקֶּבֶ"ה
 עוֹשֶׂה, הֵם גְּבוּהִים וְרַמִּים, כְּמוֹ הַהָרִים
 הַחֲזָקִים וְהָרַמִּים^{טז}, הַאִיף דְּהַשְׁפַּעַת
 הַשְּׁפַעַת^{טז} - לִמֵּי שֶׁאֵתָה מִשְׁפִּיעַ כַּמֵּדָה
 הַצְדָּקָה וְהַחֶסֶד, אֵתָה מִשְׁפִּיעַ לוֹ בִּשְׁפַע
 רַב. וּמְבוּאָר מִכָּךְ, שֶׁבִּמְקוֹם שֶׁמִּדַּת הַחֶסֶד
 שׁוֹלֵטָה, הִרִי הִיא מִשְׁפִּיעָה כַּמֵּדָה מְרֻבָּה
 וּבְלִי גְבוּל.

מִדַּת הַדִּין מַעֲכֶבֶת אֵת הַשְּׁפַעַת הַחֶסֶד רַק כְּשִׁישׁ מְקַטְרָגִים
 וְהַמִּדַּת הַדִּין אֵינָה מַעֲכֶבֶת אֵת הַשְּׁפַעַת

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרוֹת

צִדְקָתְךָ וְחֶסֶדְךָ עָלֵינוּ. יב. לִפְנֵינוּ בַּמִּדְרָשׁ, אֵן
 דָּאֵת יֵהֵב אֵת מִשְׁפַּע. יג. אִיּוֹב הִיָּה אִישׁ צָדִיק
 וִירָא אֱלֹקִים, שְׁהִיָּה מוֹשְׁפַע בְּבָנִים וּבִבְנוֹת וְנִכְסִים
 מְרֻבִּים. אֵךְ עֲבוּר הַקְּטָרוֹג שֶׁל הַמְּקַטְרָג, נִמְסַר בִּיד
 הַשָּׁטָן, וּמָתוּ בָּנוּ וּבְנוֹתָיו וּמִקְנָהוּ, וְגַם לָקָה בִּיסוּרִים
 נוֹרָאִים. כָּל זֶה לֹא חָטָא אִיּוֹב בִּשְׁפָתָיו, אֵךְ בִּלְבוֹ
 בַּעַט בִּיסוּרִים. לְבִסּוֹף הוֹדָה עַל טַעוֹתָיו, וְהִתְרַפָּא,
 וְחָזַר אֵלָיו כָּל רְכוּשׁוֹ, וְנִתְעַשֵּׂר יוֹתֵר מִמֶּה שְׁהִיָּה קוֹדֵם,
 וְנוֹלְדוּ לוֹ עוֹד בָּנִים וּבְנוֹת. בִּבְבָּא בְּתָרָא (טו, א)
 נִחְלָקוּ אֲמוּרָאִים, בְּאִיזוֹ תְּקוּפָה חֵי אִיּוֹב, וְעֵינֵי שֶׁם
 שְׁלִפִּי דַּעָה אַחַת, אִיּוֹב לֹא הִיָּה וְלֹא נִבְרָא, אֲלָא מִשַּׁל
 הִיָּה לְלַמּוֹד מִמֶּנּוּ תְּשׁוּבוֹת לַמְּקַטְרָגִים עַל מִדַּת הַדִּין,
 וְשֶׁאֵיִן אֲדָם נִתְפַּס עַל צַעְרוֹ. יד. לְשׁוֹן הַפֶּסוּק,
 'הִלָּא אֲתָה שִׁכְתָּ בְּעָדוֹ וּבְעָד בֵּיתוֹ וּבְעָד כָּל אֲשֶׁר לוֹ
 מִסְּבִיב מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרֶכֶת וּמִקְנָהוּ פָּרִץ בְּאַרְצָ'.
 טו. לְשׁוֹן הַגִּמְרָא, מֵאִי 'מַעֲשֵׂה יָדָיו בְּרֶכֶת', אֵמַר רַבִּי
 שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק, כָּל הַנוֹטֵל פְּרוּטָה מֵאִיּוֹב

ט. לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי כִּי סָלִיק
 [כְּשֶׁהָלַךְ] לְרוּמֵי, רָאָה שֶׁם עוֹמְדִים שֶׁל שִׁישׁ מְכוּסִים
 בְּטִיפְטִיאוֹת [מִיָּנִי בְּגָדִים יְקָרִים], בִּשְׂרָב [הֵיוּ מְכוּסִים
 בָּהֶם, כְּדִין] שֶׁלֹּא יִפְקְעוּ [מִחַמַּת הַחוּם], וּבִצְנָה [בִּימּוֹת
 הַחֹרֶף, הֵיוּ מְכוּסִים בָּהֶם, כְּדִין] שֶׁלֹּא יִקְרָשׁוּ, רָאָה שֶׁם
 עֲנִי אֶחָד, וּמִחְצָלַת קִנִּים תַּחְתּוֹ וּמִחְצָלַת קִנִּים עַל
 גִּבּוֹ [שֶׁבָּהֶם הִיָּה מִתְּכֶסֶה מִפְּנֵי הַקּוֹר וְהַחוּם], עַל
 הַעֲמוּדִים קָרָא צִדְקָתְךָ כְּהֶרְרִי אֵל, אֵן דָּאֵת יֵהֵב אֵת
 מִשְׁפַּע [הֵיכֵן שֶׁאֵתָה נּוֹתֵן, אֵתָה מִשְׁפִּיעַ כַּמֵּדָה
 מְרֻבָּה], וְעַל הָעֲנִי קָרָא 'מִשְׁפָּטִיךָ תְּהוּם רַבָּה', אֵן
 דָּאֵת מַחִי אֵת מִדְּקָדֵךְ [הֵיכֵן שֶׁאֵתָה מְכָה, אֵתָה מִדְּקָדֵךְ
 לַהֲעֲנִישׁ כַּמֵּדָה מְרֻבָּה וּבַעֲצָמָה רַבָּה, כְּמוֹ תְּהוּם
 הַגְּדוֹל], ע"כ. וְרָאָה כְּעֵין זֶה, בִּילְקוּט שְׁמַעוֹנִי (תהלים
 רמז תשכו). י. לְשׁוֹן הַפֶּסוּק, 'צִדְקָתְךָ כְּהֶרְרִי
 אֵל מִשְׁפָּטֵךָ תְּהוּם רַבָּה אֲדָם וּבְהֶמָּה תוֹשִׁיעַ ה'.'
 יא. ע"פ רש"י וּמִצְוֹת דּוֹר שֶׁם. וּבִמְחֻזּוֹר וִיטְרִי (סִימָן
 קמא) פִּירֵשׁ, כְּלוּמַר, כְּגִבוּהַ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ, כֵּן הַגִּבּוֹר

וְהִנֵּה הַמִּקְטָרְגִּים אֵינָם מוֹסִיפִים כַּח אֱלֹא
פְּשָׁאֲדָם נוֹמָה אַחֵר תִּאֻוֹתָיו וְהִנֵּה
גּוֹפּוֹ הַקְרוֹץ מִחֶמֶר, לֹא כֵן פְּשֻׁנוּמָה לְדָבָרִים

זֶרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוֹאֵר

המקטרגים^{כא}. אבל לא כן פְּשֻׁנוּמָה האדם
לְדָבָרִים רוּחָנִיִּים לְהִנָּאת נִשְׁמָתוֹ, ואֵינוֹ
נוֹמָה אַחֵרִי הֵנָּאוֹת הַגּוֹפִיּוֹת, שְׁאֵז אֵין
לָהֶם רִשׁוֹת לְחִיצוֹנִיִּים לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו
ולקטרג עליו.

הנאות הגוף בשבת אינם נותנים כח למקטרגים

וּבְיָוֵם הַשַּׁבָּת, מִתְּחַבְּאִים הַקְּלָפּוֹת שֶׁל
כוֹחוֹת הַטּוֹמָאָה, כְּדֹאִיתָא בְּיָהֵר פְּרִשְׁת
וְיִקְהֵל^{כב} (ח"ב רג, ב), ואֵינָם יְכוּלִּים
לְקַטְרֵג^{כג}. וְזֶהוּ פִירוּשׁ הַמִּדְרָשׁ (מדרש תהלים

רכוש, וגם בניו ובנותיו, וגם נתייסר
גופו ביסורים גדולים^{כד}, וְנִמְנַע מִמֶּנּוּ הַחֶסֶד
שֶׁהִיא מוֹשַׁפֵּעַ עָלָיו.

כח המקטרגים בא מחמת ההנאות הגופניות

וְהִנֵּה הַמִּקְטָרְגִּים אֵינָם מוֹסִיפִים כַּח
לְהַתְּגַבֵּר נֶגֶד הַתַּפְשׁוֹת מִדַּת הַחֶסֶד,
וְלִקְטֵרֵג עַל בְּנֵי הָאָדָם, אֱלֹא פְּשָׁאֲדָם נוֹמָה
וְנִמְשָׁךְ אַחֵר תִּאֻוֹתָיו^{כה} וְהִנָּאת גּוֹפּוֹ הַקְרוֹץ
מִחֶמֶר^{כו} - שֶׁנִּחְתַּךְ וְנוֹצַר מִטֵּיט^{כז}, שֶׁעַל יְדֵי
כֵן הוּא נוֹתֵן כַּח לְחִיצוֹנִים, שֶׁהֵם

צִיּוֹנִים וּמִקּוֹרוֹת

כא. זה לשון ספר מִחְבֵּרַת הַקּוֹדֶשׁ (להרב חיים וויטאל
זצ"ל, שֶׁנֶּה שֶׁבֶת ד"ה וְדַע כִּי כָל, לד, ב), וְדַע כִּי
כָל מֶה שְׁאֵדָם אוֹכֵל בִּשְׁבֻעַ, הַרּוּב הוֹלֵךְ לְחִיצוֹנִים,
וְאֵין בּוֹ רוּחָנִיּוֹת כִּי אִם בַּחֲלָק הַהִכְרָחִי לַמְּזוֹן הַנֶּפֶשׁ
שֶׁלֹּא תִתְּפֹד, וְכֵל הַמּוֹסִיף מִזֶּה, מוֹסִיף כַּח לִיצֵר הָרַע.
וְמֶה שְׁאוּכֵל בִּשְׁבֶּת הוּא הַכֵּל רוּחָנִי, וְאֵף עַל פִּי
שְׁאוּכֵל יוֹתֵר מִן הָעוֹרֵךְ, נִבְלַע בְּאִבְרֵי. וְכֵן הוּא
בְּמִשְׁנַת חֲסִידִים (מִסְכָּת לֵיל שֶׁבֶת פ"ד), שֶׁאֵף שְׁאוּכֵל
בִּשְׁבֶּת יוֹתֵר מִצּוֹרֵךְ, אֵינוֹ הוֹלֵךְ לְחִיצוֹנִים. וְרָאָה מֶה
שֶׁהוּבָא בַּעֲנִין זֶה בַּהֲעֵרָה לְהֵלֵךְ בִּסְמוּךְ.
כב. לְשׁוֹן הַזּוֹהָר, תֵּא חוּז, כִּיּוֹן דְּעָאֵל שִׁבְתָּא, וְאַתְּטַמֵּר
הֵהוּא מְדוּרָא [כִּיּוֹן שֶׁנִּכְנַסְתָּ הַשֶּׁבֶת, וְנִטְמַנְתָּ הַמְדוּרָה
שֶׁל 'קְלִיפַת נֹגַה'], כֹּל אֲשֵׁין דֹּאשָׁא קִשְׁיָא אֲתַטְמֵרוּ
וְאַתְכַּפִּיין [כֹּל הָאֲשׁוֹת שֶׁל הָאֵשׁ הַקְּשָׁה, שֶׁהֵם כּוֹחוֹת
הַדִּין שֶׁל מַעֲלָה שֶׁבִּנְהַר דִּינוּר, כּוֹלֵם נִטְמָנִים וְאֵינָם
שׁוֹלְטִים], וְאַפִּילוּ אֲשָׁא דִּגְהִינָם וְחִיבִין דִּגְהִינָם אֵית
לֹן נִיחָא [וְאַפִּילוּ הָאֵשׁ שֶׁל הַגְּהִינָם שׁוֹבֵת, וְהַרְשָׁעִים
הַנִּמְצָאִים בְּגִיהִנָם יֵשׁ לָהֶם מִנּוּחָה], וְכֹלָא תַתָּא וְעִילָא
אֵית לָהּ נִיחָא [וְכֹל הָעוֹלָמוֹת שֶׁל מַטֵּה וְשֶׁל מַעֲלָה
יֵשׁ לָהֶם מִנּוּחָה]. כג. מִהַמְשָׁךְ דְּבָרֵי רִבִּינוּ
מִבּוֹאֵר שֶׁאֵף כִּשְׁהָאֲדָם נוֹמָה בִּשְׁבֶּת אַחֵר הִנָּאת גּוֹפּוֹ
אֵינוֹ מוֹסִיף כַּח בְּחִיצוֹנִים. רָאָה מֶה שֶׁהוּבָא בִּזְה,

מתברך. מאי 'ומקנהו פרץ בארץ', אמר רבי יוסי בר
חנינא, מקנהו של איוב פרצו גדרו של עולם, מנהגו
של עולם זאבים הורגים העזים, מקנהו של איוב עזים
הורגים את הזאבים. טז. כמו שנאמר (איוב א,
ט-יא), 'ויען השטן את ה' ויאמר החנם ירא איוב
אלקים, הלא את אתה שכת בעדו ובעד ביתו ובעד
כל אשר לו מסביב מעשה ידיו ברכת ומקנהו פרץ
בארץ, ואולם שלח נא ירך וגע בכל אשר לו אם לא
על פניך יברכך'. יז. כמסופר בתחילת ספר
איוב. יח. הנה לא מצינו היאך היה איוב נוטה
לתאוותיו, ואדרבה בבבא בתרא (טו, א) מבואר
שהיה חסיד גדול. ואולי כוונת רבינו למשתאות
שעשו בניו, כמו שכתוב (איוב א, ד) 'והכלו בניו
ועשו משתה בית איש ימו ושלוו וקראו לשלשת
אחיתיהם לאכל ולשתות עמהם', וכתוב על כך בזוהר
(ח"ב לד, א) ז"ל, ובמשתאי בכל יומא מקטרגא
שכיח ולא יכיל ליה [ובמשתה שעשו כל יום, היה
המקטרג מצוי, אך לא היה יכול להרע לאיוב], ע"כ.
יט. ע"פ לשון הפסוק (איוב לג, ו) 'מִחֶמֶר קִרְצָתִי גַם
אֲנִי'. כ. שהרי גוף האדם נוצר מעפר המגובל
במים, כמו שפירש רש"י על הפסוק (בראשית ב, ו)
'וַאֲדָרְ עֵלֶה מִן הָאָרֶץ'. ועיין במדרש (ב"ר ב, ו).

לַמִּדַּת הַדִּין לַעֲבֹב עַל מִדַּת הַחֶסֶד שֶׁלֹּא תִתְּפַשֵּׁט עָלָיו בְּשֹׁפֵעַ גָּדוֹל, עַד שִׁיתָנוּ הַמְּקַטְרָגִים מִדָּה וּגְבוּל לַטּוֹבָה הָרְאוּיָה לָבֹא עָלָיו. כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ (ב"ב שם) עַל 'וּמִקְנֵהוּ פָּרִץ בְּאַרְצָה' הַנ"ל, דְּמִלַּת 'פָּרִץ' מְשַׁמֵּעַ שֶׁפָּרִץ כָּל הַגְּבוּלִים וְהַתְּחוּמִּים, לֹא כְּאַבְרָהָם שֶׁיָּצָא מִמָּוֶן יִשְׁמַעְאֵל, וְלֹא

ב, וְזֶהוּ 'מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת' (תהלים צב, א), לְיוֹם שֶׁשָּׁבְתוּ הַמִּזְיָקִים מִן הָעוֹלָם. וְלִבֵּן דִּיק לֹאמַר, כָּל הַמַּעֲנֵג אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא אָמַר כָּל הַמְּשַׁמֵּר אֶת הַשַּׁבָּת, שָׂאֵף עַל פִּי שֶׁבַעֲנָג זֶה הוּא נֹטֵה אַחֵר הַנָּאֵת גּוֹפּוֹ, עִם כָּל זֶה, לֹא יוֹסִיף כַּח בְּחִיצוֹנִים, וְלֹא יִהְיֶה רְשׁוּת

זרע שמעון המבואר

עָלָיו, אֲלֵא יִזְכֶּה לִנְחֻלָּה בְּלִי שׁוּם מִצְרִים, שְׁמִדַּת הַחֶסֶד תִּתְּפַשֵּׁט עָלָיו בְּלִי סוּף, וְאֵף שֶׁלֹּא כְּדֹרֶךְ הַטֶּבַע. כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ בַּגְמָרָא (ב"ב טו, ב) עַל הַפֶּסוּק שֶׁנֶּאֱמַר אֲצֵל אִיּוֹב 'וּמִקְנֵהוּ פָּרִץ בְּאַרְצָה' הַנ"ל, דְּמִלַּת 'פָּרִץ' מְשַׁמֵּעַ שֶׁלִּפְנֵי שֶׁהִשְׁטֵן קִטְרָג עַל אִיּוֹב, הַמִּקְנֵה שְׁלוֹ, פָּרִץ אֶת כָּל הַגְּבוּלִים וְהַתְּחוּמִּים שֶׁל דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, מַחֲמַת רִיבּוֹי הַהִשְׁפָּעָה שֶׁל מִדַּת הַחֶסֶד. וְכֵמוֹ כֵּן, הַמַּעֲנֵג אֶת הַשַּׁבָּת, יִזְכֶּה לִנְחֻלָּה בְּלִי מִצְרִים, כְּלוֹמַר, שֶׁהִשְׁפַּע שֶׁתִּגִּיעַ אֵלָיו עַל יְדֵי מִדַּת הַחֶסֶד, תִּפְרוֹץ אֶת כָּל גְּבוּלוֹת הַטֶּבַע, וְיִזְכֶּה לִשְׁפַע בְּלִי סוּף.

יעקב שכל בניו היו צדיקים זכה לשפע בלי גבול

ועל כן ממשיכה הגמרא שם לומר, ששפע זה יהיה, לֹא כְּהִשְׁפָּע שֶׁנִּתֵּן לְאַבְרָהָם שֶׁיָּצָא מִמָּוֶן יִשְׁמַעְאֵל הַרְשָׁע, וְלֹא

צב, ה^ט, עַל הַפֶּסוּק (שם צב, א) 'מִזְמוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשַּׁבָּת' - לְיוֹם - שִׁיר זֶה נֶאֱמַר עֹבֵר יוֹם הַשַּׁבָּת, שֶׁנֶּקְרָא כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁבּו שָׁבְתוּ - הַתְּבַטְלוּ וְהִתְחַבְּאוּ הַמִּזְיָקִים מִן הָעוֹלָם.

המענג את השבת יזכה לחסד בלי גבול ומדה

וְלִבֵּן דִּיק רַבִּי יוֹסִי לֹאמַר, כָּל ה'מַעֲנֵג' אֶת הַשַּׁבָּת נֹתֵנִין לוֹ נִחְלָה בְּלִי מִצְרִים, וְלֹא אָמַר כָּל ה'מְשַׁמֵּר' אֶת הַשַּׁבָּת^כ וְכו', מִשּׁוּם שֶׁרָצָה לַחֲדֹשׁ, שֶׁגַּם ה'מַעֲנֵג' אֶת הַשַּׁבָּת בִּאֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה, אֵף עַל פִּי שֶׁבַעֲנָג זֶה, הוּא נֹטֵה אַחֵר הַנָּאֵת גּוֹפּוֹ, עִם כָּל זֶה, לֹא יוֹסִיף מִשּׁוּם כֵּךְ כַּח בְּחִיצוֹנִים - בְּכוֹחוֹת הַטּוֹמָאָה, וְלֹא יִהְיֶה רְשׁוּת לַמִּדַּת הַדִּין לִקְטֹרֵג וְלַעֲבֹב עַל מִדַּת הַחֶסֶד שֶׁלֹּא תִתְּפַשֵּׁט עָלָיו בְּשֹׁפֵעַ גָּדוֹל, עַד שִׁיתָנוּ הַמְּקַטְרָגִים מִדָּה וּגְבוּל לַטּוֹבָה הָרְאוּיָה לָבֹא

ציונים ומקורות

תולדות שמעון (פ"ב מ"ז) כתב בשם מקובלים (שער הקדושה פט"ו), שהבשר שאדם אוכל בסעודות מצוה אינו מוליד רמה, ועל זה נאמר 'אף בשרי ישכון לבטח'. כה. לשון המדרש, דבר אחר, 'מזמור שיר ליום השבת', ליום ששבתו המזיקין מן העולם. כה. כמו שאמר רבי יוחנן (להלן שם ע"ב), כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור

בהערה לעיל בסמוך. וראה בפרי צדיק (פרשת תולדות אות ד, ואות י) בשם האר"י ז"ל, שגם כשמכוון להנאת עצמו בשבת, הוא בקדושה. ובבית הלוי (פרשת תרומה ד"ה וכוה מובן) ביאר על פי דברי הוזהר (ח"ב פת, ב), שבאכילה של שבת גם אם האדם מכוין בו לתענוג, למצוה ייחשב לו. וראה עוד מ"כ רבינו בפרשת בהעלותך (אות ג), ובספרו

רְשׁוֹת לְקַטְרָג עָלָיו בְּפֶרֶט, אֲמָנָם תְּקַטְרָג
עָלָיו בְּכָלֵל, כִּי הָעוֹלָם נִדוֹן אַחֵר רָבוּ
(קידושין מ, ב), אֲלֵא יִהְיֶה נִצּוֹל אֶף מִשְׁעֶבֶד
מַלְכִּיּוֹת (שבת שם).

כִּי־צָחַק שִׁינָּצַא מִמֶּנּוּ עֵשׂו, וּמִדַּת הַדִּין
הִיְתָה לָהּ אִיּוֹ מַעֲנָה עֲלֵיהֶם, אֲלֵא
כִּי־עָקַב שִׁהְיִתָּה מִפְּתוֹ שְׁלֹמָה וְכו'.
וְלֵא תֹאמַר שֶׁהַמִּדַּת הַדִּין לֹא יִהְיֶה לָהּ

זָרַע שְׁמִשּׁוֹן הַמְּבוּאָר

את השבת בְּפֶרֶט - שאם לא יהיו גזירות
רעות על הצבור, אף הוא יזכה לשפע
מרובה בזכות שהוא מענג את השבת,
למרות שהוא נמשך אחר הנאות גופו
בשבת, אֲמָנָם המדת הדין תְּקַטְרָג עָלָיו
בְּכָלֵל, שאם ייגזר על כלל ישראל לגלות
ולהשתעבד תחת המלכויות, גם הוא
ישתעבד עמהם, כִּי הָעוֹלָם בכללותו נִדוֹן
אַחֵר רָבוּ - אחר רוב האנשים, ואם רובם
רשעים גם המיעוט שהם צדיקים, נענשים
איתם (קידושין מ, ב)^כ. אֲלֵא לא יהיה כן,
ורינו של המענג את השבת יהיה שונה
מדין הכלל, שִׁהְיֶה נִצּוֹל אֶף מִשְׁעֶבֶד
מַלְכִּיּוֹת שנגזר על הציבור. ואף אם הכלל
ישתעבד תחת המלכויות, הוא עצמו לא
ישתעבד עמהם^כ.

בהשפע שניתן לִיצָחַק שִׁינָּצַא מִמֶּנּוּ עֵשׂו
הרשע, ומחמת כן מִדַּת הַדִּין הִיְתָה לָהּ אִיּוֹ
מַעֲנָה עֲלֵיהֶם, וזה גרם לעכב שלא יזכו
לנחלה שלימה ולשפע של חסד מוחלט
בלי מצרים, אֲלֵא השפע שיקבל יהיה
כִּי־עָקַב שִׁהְיִתָּה מִפְּתוֹ שְׁלֹמָה וְכו' - שכל
בניו היו צדיקים. ולכן לא היתה מדת
הדין יכולה לקטרג עליו, וזכה לשפע של
מדת החסד בלי מצרים וגבולות^כ.

המענג את השבת

לא ישתעבד עם הכלל בשעבוד מלכויות

ובהמשך הגמרא מובא, שרב^כ נחמן
בר יצחק אמר, שהמענג את השבת, יזכה
להנצל משעבוד גליות. וכוונתו של רב
נחמן היא תתבאר על פי דברינו לעיל,
והיינו, שֶׁלֹא תֹאמַר, שֶׁאֵף שֶׁהַמִּדַּת הַדִּין לֹא
יִהְיֶה לָהּ רְשׁוֹת לְקַטְרָג עָלָיו - על המענג

ציונים ומקורות

הואבים. כו. לשון הגמרא, רב נחמן בר יצחק
אמר, ניצול משעבוד גליות, כתיב הכא (ישעיהו נח,
יט) 'והרכבתני על במתי ארץ', וכתיב התם (דברים
לג, כט) 'ואתה על במותימו תדרך'. כח. לשון
הגמרא, רבי אלעזר ברבי שמעון אומר, לפי שהעולם
נידון אחר רובו, והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה
אחת, אשריו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף
זכות. עבר עבירה אחת, אוי לו שהכריע את עצמו
ואת כל העולם לכף חובה. כט. רבינו מחדש
כאן, שבשכרו של המענג את השבת כלול גם כן שלא
יהיה נכלל עם הרוב להשתעבד תחת האומות.

אנוש, מוחלין לו. כו. יש לציין שביעקב נאמר
(בראשית ל, מג) 'ויפרוך האיש מאד מאד'. והיינו גם
כן שלא כדרך הטבע כמו באיוב, כמו שביאר בצרור
המור (פרשת ויצא ד"ה ואמר ויפרוך), ואמר ויפרוך
האיש מאד מאד. שלא כדרך העולם, ולא כדרך טבע
כמו שחשב לבן. אלא בעזרת ה'. וזה שאמרו ז"ל
שפרץ גדרו של עולם, כאמרו 'ומקנהו פרץ בארץ'
וכו'. לרמוז שזה היה בהשגחה גמורה, לא במקרה
ובטבע. כי המקרה לא יתמיד. אבל בכאן אמר 'מאד
מאד', אחר ששנה בענין, שבזה פרץ גדרו ומנהגו
וטבעו של עולם, כמו באיוב שהרחלים היו טורפות

שָׁהֵם לֹא שָׁמְרוּ אֶת הַשְּׁבֹת, כִּדְאוֹתָא
בְּבִרְאשִׁית רַבָּה פְּרָשָׁה י"א (אות ז), עַל
פֶּסוּק (בראשית ב, א) 'וַיִּכְלּוּ הַשָּׁמַיִם',
ועיי"ש. אָבֵל יַעֲקֹב שָׁמַר אֶת הַשְּׁבֹת,
כְּמוֹ שֶׁהָאֲרֻכָּנוּ לְעִיל בְּפִרְשַׁת וַיִּשְׁלַח (אות
יא), עַל פֶּסוּק (שם לג, יח) 'וַיַּחֲזֵן אֶת פָּנָי
הָעִיר', ועיי"ש.

וְאֵם תֹּאמַר, אֵיךְ קָאָמַר דְּבִזְכוּת
שִׁמְעֵנָג אֶת הַשְּׁבֹת יִנָּצַל
מִהַמְקַטְרָגִים, וְהָאֵם יִהְיוּ לוֹ עֲוֹנוֹת
אַחֲרִים שְׁבִשְׁבִּילָם תִּהְיֶה לְמִדַּת הַדִּין
מִעֲנָה עָלָיו, לֹא יִנָּצַל, כְּמוֹ שִׁמְצִינוּ
בְּאַבְרָהָם וַיִּצְחָק.
וַיֵּשׁ לֹאמַר, שְׂאֵבְרָהֶם וַיִּצְחָק שְׂאֵנִי,

זֶרַע שִׁמְשׁוֹן הַמְּבוֹאָר

הַחֹסֵד, וְאֵינוּ עֲדִיף מֵאַבְרָהָם וַיִּצְחָק.

המענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים
אף אם יש לו עוונות

וַיֵּשׁ לֹאמַר, שְׂאֵבְרָהֶם וַיִּצְחָק שְׂאֵנִי -
שׁוֹנִים, לְפִי שָׁהֵם לֹא שָׁמְרוּ אֶת הַשְּׁבֹת,
כִּדְאוֹתָא בְּמִדְרַשׁ בְּרִאשִׁית רַבָּה פְּרָשָׁה י"א
(אות ז), עַל הַפֶּסוּק (בראשית ב, א) 'וַיִּכְלּוּ
הַשָּׁמַיִם', ועיי"ש^א. אָבֵל יַעֲקֹב שָׁמַר אֶת
הַשְּׁבֹת, כְּמוֹ שֶׁהָאֲרֻכָּנוּ לְעִיל בְּפִרְשַׁת וַיִּשְׁלַח
(אות יא), עַל הַפֶּסוּק (שם לג, יח) 'וַיַּחֲזֵן אֶת פָּנָי
הָעִיר' - וּדְרָשׁוּ בְּמִדְרַשׁ (שם), 'שׁוֹיַחֲנִן' הוּא
מִלְשׁוֹן מְנוּחַת הַשְּׁבֹת, וְכִלּוּמַר, שִׁיעֲקֵב
הַקֶּפֶד לְשִׁמּוּר אֶת מִצְוֹת הַשְּׁבֹת אֵף
מִקּוֹדֵם שֶׁנִּצְטָווּ עֲלֶיהָ, וְלִכְּנֵס נִכְנָס לְעִיר
שֶׁכֶּם בְּעֶרֶב שַׁבַּת עִם דְּמִדּוּמֵי חֲמָה [לְפָנָי
שֶׁחֲשִׁיכָה], וְקִבֵּעַ עִירׁוֹב תַּחּוּמִּין מִבְּעוֹד
יוֹם, כְּדֵי שִׁיּוּכַל לִלְכַּת בַּשְּׁבֹת אֶל מִקְנֵהוּ
שֶׁשִּׁכְּנוּ מִחוּץ לְעִיר, וּבִזְכוּת זֶה זָכָה

וְאֵם תֹּאמַר - וְאֵם תִּרְצֶה לְהַקְשׁוֹת, אֵיךְ
קָאָמַר דְּבִזְכוּת שִׁמְעֵנָג אֶת הַשְּׁבֹת יִנָּצַל
מִהַמְקַטְרָגִים, וְיוֹשִׁפֶּעַ עֲלָיו מִדַּת הַחֹסֵד
בְּלִי מִיֵּצֵר וּגְבוּל, וְהָאֵם יִהְיוּ לוֹ עֲוֹנוֹת
אַחֲרִים, שְׁבִשְׁבִּילָם תִּהְיֶה לְמִדַּת הַדִּין מִעֲנָה
עָלָיו, לֹא יִנָּצַל מִהַמְקַטְרָגִים, שִׁיקְטָרְגוּ
עָלָיו מִחֲמַת עֲוֹנוֹתָיו, שִׁיְהִי גְבוּל וּמִדָּה
לְחֹסֵד שֶׁמוֹשִׁפֶּעַ עָלָיו, כְּמוֹ שִׁמְצִינוּ
בְּאַבְרָהָם וַיִּצְחָק, שְׁבִשְׁבִּיל שֶׁהָיוּ לָהֶם בָּנִים
לֹא טוֹבִים שֶׁחֲטָאוּ, קִטְרָגָה עֲלֵיהֶם מִדַּת
הַדִּין, וְלֹא זָכוּ לְנַחֲלָה שְׁלִימָה. וּמִדּוּעַ
הַמַּעֲנָגָה יִזְכֶּה לְנַחֲלָה כְּמוֹ יַעֲקֹב אֲבִינוּ
שֶׁלֹּא הִיְתָה סִיבָה לְעַכֵּב מֵעֲלִיו אֶת
הַשְּׁפַעַת הַחֹסֵד, וְהָרִי אָדָם זֶה יֵשׁ לוֹ
עֲוֹנוֹת הַמַּעֲוָרִים אֶת הַמְקַטְרָגִים לְעַכֵּב

צִיּוֹנִים וּמִקּוּרוֹת

תֹּאֵר הַשֵּׁלֶם (ב"ר שם ד"ה שאין) הָאֵרִיךְ לְדוֹן הָאֵם
מִדְּבָרֵי הַמִּדְרַשׁ מִבּוֹאֵר שְׂאֵבְרָהֶם וַיִּצְחָק לֹא שִׁמְרוּ
הַשְּׁבֹת, אוֹ שֶׁרָק לֹא נִכְתַּב בָּהֶם כֵּךְ, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא
שִׁמְרוּהוּ בְּשִׁלְמוֹת כִּיעֲקֵב. וְרֹאֵה פָּנִים מִסְבִּירוֹת (שַׁבַּת
שם ד"ה כֹּל הַמַּעֲנָג), שְׁבוּדָאֵי אֲבָרָהֶם וַיִּצְחָק כִּיבִדּוּ
אֶת הַשְּׁבֹת כְּרָאוּי, שֶׁהָרִי קִיִּימוּ אֵף מִצְוֹת עִירׁוֹב
תְּבִשְׁלִינ. וְלִפִּי זֶה דִּקְדָק, לָמָּה לֹא נִיתְּנָה כְּמוֹ כֵּן
לְאַבְרָהָם וַיִּצְחָק נַחֲלָה בְּלִי מִצְרִים, כְּמוֹ לִיעֲקֵב.

ל. לְשׁוֹן הַמִּדְרַשׁ, רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסִי בַר חֲלַפְתָּא
אָמַר, אֲבָרָהָם שָׁאִין כְּתוּב בּוֹ שְׁמִירַת שַׁבַּת יִרְשׁ אֶת
הָעוֹלָם בְּמִדָּה, שְׁנֹאמַר (בראשית יג, יז) 'קוֹם תִּהְיֶה
בָּאָרֶץ לְאַרְכָּה וּלְרַחֲבָהּ' וְגו', אֲבָל יַעֲקֹב שֶׁכְּתוּב בּוֹ
שְׁמִירַת שַׁבַּת, שְׁנֹאמַר (שם לג, יח) 'וַיַּחֲזֵן אֶת פָּנָי
הָעִיר', נִכְנָס עִם דְּמִדּוּמֵי חֲמָה, וְקִבֵּעַ תַּחּוּמִּין מִבְּעוֹד
יוֹם, יִרְשׁ אֶת הָעוֹלָם שֶׁלֹּא בְּמִדָּה, שְׁנֹאמַר (שם כח,
יד) 'וְהָיָה זֶרַעְךָ כַּעֲפֵר הָאָרֶץ' וְגו'. לֹא בִּפְנֵי

זָרַע שְׁמִשׁוֹן הַמְּבוּאָר

המקטרגים לקטרג עליו אף אם יהיה בו עוון, ויהיה מושפע בחסד בלי גבול, ועדיף הוא בזה מאברהם ויצחק, מפני שהתענג בשבת^ל.

לנחלה בלי מצרים, שלא יכלו המקטרגים לצמצם ממנו את מדת החסד^כ, ועיי"ש. ולכן, אף המענג את השבת יזכה לנחלה בלי מצרים, שלא יוכלו

ציונים ומקורות

גבול ומדה. ולא יוכלו המקטרגים לקטרג על התפשטות החסד מחמת שהוא נוטה לתאוות הגופניות, כיון שתענוגים אלה הם לכבוד השבת. ב. ואף לא יהיה נידון עם הכלל להשתעבד תחת המלכויות. ג. ואף אם יהיו בידו עוונות, יזכה בזכות שהוא מענג את השבת, להתפשטות מדת החסד עליו.

לב. ומשמע מלשון רבינו, שמה שיעקב זכה לנחלה בלי מצרים בזכות שמירת השבת, כולל שני עניינים, האחד, שלא יוכלו המקטרגים לקטרג עליו אף אם יהיו לו עוונות. והשני, שהחסד יהיה מושפע עליו בלי שום הגבלות של דרך הטבע. לג. תמצית הדרוש: א. המענג את השבת זוכה לנחלה בלי מצרים, היינו שהחסד יושפע עליו בלי

מתוך ברכת
והבטחת הרב המחבר
רבנו שמשון חיים נחמני זלה"ה
בבקשתו ותחינתו

בהקדמת ספריו 'זרע שמשון' ו'תולדות שמשון'

'למען אחי רעי ותלמידי ישאו את שמי על שפתם, ועל הטוב יזכר שמי
בפיהם אחר מותי, כאשר בעשר לשונות של תפילה אני מחלה פניהם,
ובעל הגמול ישלם במיטב חי אריכי ומזוני טפי לגומלי חסדים טובים.'

* * *

'כאשר אני מחלה פניהם בעשר לשונות של תפילה לברור המנה היפה
אשר ייטב בעיניהם בחידושים הללו, ובפרט אחרי מותי כי לימודם יהיה
לי להשיב נפש ולעידון רוח ולזכות נשמתי, וצדקה תהיה להם וצדקתם
תעמוד להם לאכול בעוה"ז ולשבוע בעוה"ב, ובעל הגמול ישלם בזכות
זה שכר טוב לגומלי חסד של אמת במותב תלתא, בני חיי ומזוני טבי.'

* * *

'ובעל הגמול ישלם בזכות זה שכר טוב לגומלי חסד של אמת
במותב תלתא, בני חיי ומזוני טבי.' 'ועיניכם תראינה בנים בני בנים
כשתילי זיתים סביב לשולחנכם, חכמים וגבונים, ובתים מלאים
כל טוב, גם עושר גם כבוד לא יסופו מזרעכם.'

- מספרי רבנו שיצאו לאור על ידי 'האיגוד העולמי להפצת תורת זרע שמשון' •
לפרטים: ארץ ישראל 05271-66450 * 02-80-80-500 ארה"ב 347-496-5657

ספר 'זרע שמשון' בחמש כרכים

בהוצאה
מפוארת מאירת
עינים ועוד
הרבה מעלות

להשיג בכל חנויות הספרים
347-496-5657 02-80-80-500

בספר המנוקד הלאחד הוא תענוז

לא בא בבושם הזה

ניתן להשיג
בכל חנויות הספרים
המובחרות

הביאו ברכה ועשועה לביתכם

לפרטים: 02-80-80-500

ראה זה חדש

